

ČASOPIS ZA PČELARSTVO

PČELAR

60. GODINA ČX, BROJ 5, MAJ 2007

50000 PČELARA
ZA OČUVANJE
PRIRODE U SRBIJI

ISSN 0000-000-01

www.spos.info

Часопис за пчеларство ПЧЕЛАР

Savez pčelarskih organizacija Srbije

Molerova br. 13, 11000 Beograd, 011/2458-640, 064/40-191-63
spos@sezampro.yu, www.spos.info, casopis-PCELAR@yahoo.com

APISLAVIA

APIMONDIA
Foundation

The Magazine of Serbian Beekeeping BEEKEEPER

The Beekeeping Association of Serbia, Serbia, 11000 Belgrade, 13 Molerova St.

Predsednik SPOS-a

Dipl. ing. Živoslav Stojanović

Ul. Milana Martinovića Metalca br. 4, 24413 Palić
024/753-771, 063/510-598, zobrad@yunord.net

Glavni i odgovorni urednik

Dr med. Rodoljub Živadinović

Ul. Stojana Janičijevića br. 12, 18210 Žitkovac
018/846-734, 063/860-8510
rodoljubz@nadlanu.com

Izdavački savet

Prof. dr Jovan Kulinčević (predsednik)

Prof. dr Bosiljka Đuričić, **Prof. dr Zoran Stanimirović**,
Prof. dr Desimir Jevtić, **Prof. dr Slobodan Miloradović**,
Prof. dr Miloje Brajković, **Jovo Kantar**, **Žarko Živanović**

Redakcija

(po azbučnom redu prvog slova prezimena)

Domaći članovi redakcije

Dipl. novinar Milanka Vorgić (Novi Sad),

Dragutin Gajić (Veliko Gradište), **Milan Jovanović** (Trstenik),

Ratko Joković (Lučani), **Branislav Karleuša** (Beograd),

Dejan Kreculj (Kovin), **Milan S. Matejić** (Vlaški Do),

Ing. Robert Past (Novi Sad), **Rajko Pejanović** (Šabac),

Milutin Petrović (Kragujevac),

Dr sci. vet. med. Nada Plavša (Novi Sad),

Dr Slavomir Popović (Beograd), **Vladimir Hunjadi** (Petrovaradin)

Strani članovi redakcije

Vladimir Auguštin (Metlika, Slovenija), **Borisav Brnjada** (Bar,

Crna Gora), **Ferid Velagić** (Tuzla, Bosna i Hercegovina),

Amir Demirović (Sanski Most, Bosna i Hercegovina),

Milan Isidorović (Sutomore, Crna Gora), **Dr med. Stipan Kovačić**

(Darda, Hrvatska), **Branko Končar** (Kozarac, Bosna i Hercegovina),

Mr sci. Goran Mirjanić (Gradiška, Bosna i Hercegovina), **Aleksandar**

Mihajlovski (Skoplje, Makedonija), **Franc Prezelj** (Kamnik, Slovenija),

Doc. dr sci. Zlatko Puškadija (Osijek, Hrvatska),

Milorad Čeko (Banja Luka, Bosna i Hercegovina),

Dr vet. med. Irena Džimrevska (Skoplje, Makedonija),

Franc Šivic (Ljubljana, Slovenija)

Članstvo u SPOS-u

Članstvo u Savezu pčelarskih organizacija Srbije ostvaruje se preko društava pčelara po slobodnom izboru. Članarina u 2007. godini za članove pčelarskih organizacija iz Srbije iznosi 1 100 dinara, iz Republike Srpske 28,8 KM, iz Federacije BiH 40,5 KM, iz Hrvatske 228 kuna, iz Slovenije 5 273 tolar, za pčelare iz Crne Gore, Makedonije i ostalih inostranih zemalja gde se časopis šalje običnom poštom 32 evra, a gde se šalje avionom 40 evra. Članstvo podrazumeva dobijanje 12 brojeva časopisa Pčelar.

Račun SPOS-a:

160 – 17806 – 08

Saradnja sa časopisom

Rukopisi i fotografije se ne vraćaju. Redakcija zadržava pravo redigovanja tekstova. Za sadržaj tekstova odgovaraju autori, a za sadržaj oglasa oglašivači. Listovi koji preuzimaju radove iz časopisa Pčelar dužni su da jasno naveđu izvor informacija.

Istorija časopisa

Prvi ilustrovani časopis za pčelare štampan je 1883. godine u Beogradu pod imenom „Pčela“. Potom je štampan „Srpski pčelar“ 1. oktobra 1896. godine u Sremskim Karlovcima. Od 1899. godine nastavlja da ga izdaje Srpska pčelarska zadruga u Rumi. „Pčelar“, organ Srpskog pčelarskog društva, izlazi od 1. januara 1898. godine u Beogradu. Januara 1934. godine spojili su se „Pčelar“ i „Srpski pčelar“ i od tada izlaze pod nazivom „Pčelar“.

Ukazom predsednika SFRJ „Pčelar“ je 1973. godine odlikovan Ordenom zasluga za narod sa srebrnim zrcima za izvanredne zasluge, popularisanje i unapređenje pčelarstva, a Kulturno-prosvetna zajednica Srbije dodelila mu je 1984. godine Vukovu nagradu za rad u razvoju kulture u Srbiji.

Tiraž: 13 500. Štampa: Kolor pres – Lapovo, tel. 034/853-715, 853-560, kolorpres@ptt.yu

Fotografija na naslovnoj strani: Vetar, suša, pauci... Šta nas još čeka ove godine?

Foto:

Rodoljub Živadinović,
Žitkovac

*Ko ne zna, neka uči čitajući Pčelar.
Ko zna, neka uživa u obnavljanju gradiva.
Ko zna bolje, neka to i napiše.*

Milan Jovanović	
PISMO PČELARIMA ZA MAJ	197
Veroljub Umeljčić	
POSTUPCI SA PČELINJIM DRUŠTVIMA U KOJIMA SE POJAVIO ROJEVI NAGON	202
Miroslav Ponjavčić	
KAKO NAJLAKŠE SKINUTI ROJ I SMESTITI U KOŠNICU	205
Goran Pavlović	
NAŠE PČELE VIŠE NE LETE	207
Nenad Macić	
PČELARENJE NA PLANINI	208
Slavimir Popović	
KAKO DANAS DOĆI DO KVALITETNIH MATICA?	210
Jovan Kulinčević	
STRES I PČELINJE DRUŠTVO	216
Ljubisav Arandelović	
MEDNO I STRESNO	218
Velimir Palić	
PRIRODA, PČELINJE GNEZDO I PČELAR	219
Rajko Pejanović	
DA LI JE EKONOMSKI OPRAVDANO BITI PČELAR PROFESIONALAC?	221
Duško Grbović	
ISTAKNUTI PČELARSKI UČITELJ SRETEN M. ADŽIĆ	224
SKUPOVI	226
IZVEŠTAJ SA SEDNICA IO SPOS-a	228

Izdvajamo iz sadržaja

Veroljub Umeljčić

POSTUPCI SA PČELINJIM DRUŠTVIMA U KOJIMA SE POJAVIO ROJEVI NAGON 202

Kada rojevi nagon izmakne kontroli pčelara, na raspolaganju mu stoji nekoliko nužnih rešenja, koje autor

teksta detaljno objašnjava čitaocima

Goran Pavlović

NAŠE PČELE VIŠE NE LETE 207

Problemi pčelara sa nesavesnim voćarima traju godinama. Prosto je neverovatno kako voćari ne mogu da shvate vrednost pčela u oprašivanju, dok najveće svetske studije ukazuju da ostali oprašivači polako izumiru, a da je pčela jedina koja se uspešno bori sa ekološkim problemima

Nenad Macić

PČELARENJE NA PLANINI 208

Iako veliki broj pčelara naše zemlje pčelari u brdsko-planinskim predelima, samo mali broj njih se odlučuje da nam napiše svoja dragocena iskustva. Pročitajte i napišite nam i svoja iskustva

Slavimir Popović

KAKO DANAS DOĆI DO KVALITETNIH MATICA? 210

Nikada u istoriji pčelarstva Srbije se nije dogodilo da pčelari ne mogu slobodno da

odgajaju i prodaju matice, jer im je to nedavno zabranjeno. Autor pokušava da vas nauči kako da sami odgajite kvalitetnu maticu, ali će te čitajući ovaj tekst saznati i kako da odaberete od koga ćete kupiti!

Reč urednika

Prošlog meseca sam vam obećao izveštaj o aktivnostima SPOS-a na energičnijem području u sve sfere društvenog života, naročito u saradnji sa nadležnim državnim organima čiji je predmet delovanja i pčelarstvo. Dužnost svih nas honorarno ili stalno zaposlenih u SPOS-u jeste da učinimo sve što je u našoj moći da pomognemo što brži razvoj pčelarstva, što i činimo i za šta smo plaćeni, kako bi po ulasku u Evropsku Uniju (ma kada to bilo) bili spremni da izdržimo tešku tržišnu utakmicu.

Svi pčelari moraju da shvate da je to neminovnost koja će nam doneti i dobrih i loših stvari, a da se za one loše moramo pripremati još danas, kako bi ih lakše savladali i preokrenuli u našu korist, a to je itekako moguće. Za to je potrebno mnogo rada i pravih ideja, ali, pre svega, vaše razumevanje i pravilno shvatanje situacije u kojoj se nalazimo. Dužnost nam je da budemo složni, da jedinstveno nastupamo na svim nivoima. Samo to će nas spasiti od uvoza jeftinog meda, izvoza po skandalozno niskim cenama, donošenja zakona vezanih za pčelarstvo bez našeg učešća (što je decenijama bila praksa).

Nalazimo se u istorijskom trenutku kada nas očekuje donošenje velikog broja novih propisa koji mogu biti vrlo nepovoljni po nas, ako se budu preuzimali iz pojedinih evropskih država gde je pčelarsko zakonodavstvo loše rešeno. Moramo da prednjačimo, da predložimo i vodimo, a ne da kukamo nad sopstvenom sudbinom tek kada neki zakon počne da se primenjuje (kao što je bio slučaj prošle godine kada je ovo rukovodstvo SPOS-a, ni krivo ni dužno, dočekalo primenu zastarelog Zakona o unapređenju stočarstva, koji zabranjuje prodaju neselekcionisanih matice, ali i rojeva i društava u kojima nema selekcionisanih matice).

Svinjarev proizvod je prase i on može da ga proda bez dokaza da mu je majka selekcionisana, a pčelar ne može da proda roj ako u njemu nema selekcionisane matice!?! Cela ta tragikomična situacija ne bi ni morala biti čudna, jer smo se u poslednjih tridesetak godina nagledali mnogih neukih i nestručnih ljudi koji su pisali razne zastarele zakone, ali primenu ovog Zakona svesrdno i javno podržavaju na-

učni radnici Poljoprivrednog fakulteta u Zemunu! Podržavaju ono čega nigde u svetu nema i za šta ne postoji naučno opravdanje! Iz njima (a bogami i nama) poznatih razloga. U skoro svim zemljama se matice selekcionišu, ali su tržišno ravnopravne sa običnim maticama koje proizvode pčelari ili same pčele rojenjem i tihom smenom, kako su milionima godina radile. Prodaju se i jedne i druge, održava se genetska raznovrsnost, a kvalitet matice je jedino presudan za pčelara prilikom nabavke.

Međutim, kako kaže narodna izreka, nikad se ne zna zašto je nešto dobro. Ovaj negativni primer, kog eto pominjem po ko zna koji put, otvorio je SPOS-u oči! Shvatili smo da se moramo boriti za sebe, inače nas mogu zatrpiti zakonima sumnjive praktične vrednosti, čak i štetnim. I to ne iz neke zle namere, daleko od toga. Jednostavno, mali broj zakonodavaca suštinski poznaje pčelarstvo i to je normalno. Zato će saradnja sa nama obezbediti donošenje zakona koji će oslikavati najbolje primere iz razvijenih pčelarskih zemalja gde zakoni razvijaju pčelarstvo, a ne guše ga. Nadam se da će nam loši zakoni iz nekog prošlog vremena ostati samo mrlja u sećanju, a da će nam novi pomoći da razvijemo pčelarstvo i da ga učinimo profitabilnim zanimanjem, što ono sada nije. Tako će i država i pčelari imati koristi.

Odmah po stupanju na dužnost Koordinatora SPOS-a za saradnju sa državnim organima, intenzivno sam započeo sa aktivnostima. Pre svega, za početak je važno ostvariti što više kontakata i upoznati što veći broj zvaničnika kojima je pčelarstvo makar deo svakodnevnog rada. Već nakon prvih kontakata shvatio sam koliko smo grešili u prošlosti. Država je stvorila odličnu mrežu različitih službi koje potpuno pokrivaju kompletnu pčelarsku problematiku. A mi ih jednostavno nismo animirali.

Nakon uspostavljanja veoma prijatnog i krajnje konstruktivnog kontakata sa državnim sekretarom za poljoprivredu (Dr Danilo Golubović), predložio sam pokretanje opsežnije akcije poljoprivredne inspekcije tokom prskanja voća u cvetu. On je inicijativu odmah pri-

hvatio i bukvalno za jedan dan sproveo u delo. Svi poljoprivredni inspektori dobili su nalog da tokom sezone prskanja voća obidu veće pčelare i voćare, procene stanje i još jednom upozore na posledice ubijanja pčela od strane nesavesnih voćara. Akcija je uspešno sprovedena. Iako je i ove godine bilo problema sa izlaskom poljoprivredne inspekcije na teren po pozivu oštećenih pčelara, ta pojava nije bila masovna kao ranije. Prava vrednost ove akcije leži upravo u tome da inspektori vide da država brine o pčelarima, što će ih ubuduće sigurno učiniti mnogo dostupnijim za saradnju, i pored njihovog obimnog ostalog redovnog posla.

Kad smo već kod toga, ove godine su oštećeni pčelari opet pravili greške na koje ukazujemo godinama, ali još uvek informacije nisu stigle do svačijeg uha. Naime, kad nastane trovanje pčela, pčelar treba *pismeno* da dostavi poziv i veterinarskom i poljoprivrednom inspektor, a prilikom predaje tog dokumenta, treba da zahteva overu da je primljen. Time se pčelar osigurao za predstojeći sudski proces, jer neće imati boljeg dokaza da je obavestio inspekciju, nego što je to zavedeni poziv.

Ova akcija dobre volje samo je početak buduće saradnje. Naime, dogovorio sam sastanak sa državnim sekretarom i predstavnicima svih uprava u Ministarstvu na kome ćemo izneti sve probleme koji nas tište. U toku je i izrada plana koji ćemo predstaviti na tom sastanku, a koji oslikava naše viđenje rešenja gorućih problema u pčelarstvu Srbije. SPOS-ovi predlozi rešenja nisu finansijski isuviše zahtevni, pa očekujem znatan napredak.

Razgovarao sam sa državnim sekretarom i o uvođenju podsticaja za pčelare, i dobio obećanje da će se on prilikom donošenja budžeta zalagati da naš predlog bude uvažen, tako da se možemo nadati uvođenju podsticaja za benzin za selidbu pčela za sve pčelare registrovane preko SPOS-a. Kako sam saznao, postoji šansa da ove godine dobijemo čak i izvozni podsticaj od 20 dinara po kilogramu meda.

Pred predstojeći sastanak posetio sam i nadležne u Ministarstvu poljoprivrede po pitanju falsifikovanja meda, kako bih se upo-

znao sa mogućnostima za rešavanje tog velikog problema, zbog kog ne samo da pčelari imaju veoma otežan plasman pravog meda, već i značajan procenat građana Srbije jede nešto što se naziva medom, a nije med, i što sigurno može negativno uticati na njihovo zdravlje. Prema tome, problem je državni (zdravstveni, pravni, ekonomski) koliko i pčelarski. Zahtevao sam organizovanje opsežne akcije kontrole kvaliteta meda na tržištu uz drastično pooštavanje kaznene politike za falsifikatore, i to će biti jedna od glavnih tema predstojećeg sastanka.

Mnogo je žalbi pčelara na sumnjiv kvalitet lekova za pčele. Zato sam smatrao prioritetom da odmah posetim Veterinarski sektor Agencije za lekove i medicinska sredstva Srbije. Izložio sam naše probleme, pre svega sa efikasnošću lekova, zbog čega trpimo ogromne gubitke. Jer, pčelar nije dužan da zna veterinaru, već treba da ode do veterinarske apoteke i kupi lek za pčele, a on bi, ako je već registrovan i nalazi se u prodaji, tre-

balo da ima zadovoljavajuću efikasnost. Ali, to nije uvek tako. I zato što pčelari znaju da već godinama nije uvek tako,

zato se i trude da i oblast lečenja pčela dobro upoznaju kako ne bi trpeli štetu zbog neznanja. Izneo sam primer masovnog stradanja pčela u Srbiji tokom zime 2004/2005, najverovatnije zbog nedovoljne efikasnosti lekova, kada je stradalo bar 120 000 društava, što je novčani ekvivalent od 12 000 krava. Da je uginuo toliki broj krava, to bi bio strašan incident, a za pčele se niko nije zabrinuo.

Rečeno mi je da je Agencija svesna tih problema. Njeni čelni ljudi iznenađujuće dobro, čak vrhunski, poznaju situaciju oko lekova u pčelarstvu, što dokazuje da nije tačno da pčelarstvo nikoga ne zanima. Naprotiv, samo je potrebno da i mi pčelari nešto učinimo.

Data su nam uputstva da svaku neefikasnost lekova moramo zvanično da prijavimo. Za to postoji oficijelni obrazac, a u pripremi je i novi, koji će izaći za oko mesec dana, i dobili smo dozvolu da ga istaknemo na našem sajtu. Što veći broj nas bude prijavio nedostatak efikasnosti nekog leka, to će ranije Agencija

**NOVA ERA
U SARADNJI SA
NADLEŽNIM DRŽAVNIM
ORGANIMA**

moći da deluje i preduzme odgovarajuće zakonske mere. Kako kažu, nekada je bilo lako registrovati lek, sa svega nekoliko stranica propratnog materijala. Danas je za registraciju potrebno više hiljada stranica potvrde kvaliteta leka.

U Srbiji je danas po novim pravilima registrovan samo jedan lek u pčelarstvu i to prošle godine (detalje pogledajte u tabeli), dok preostali imaju stare, ali važeće registracije još neko vreme. Kako kažu u Agenciji, neki od lekova najverovatnije neće dobiti ponovnu registraciju iz više razloga. Oni su svesni da na tržištu ima i mnogo neregistrovanih lekova, ali nam savetuju da obavezno prijavljujemo i njihovu eventualnu neefikasnost, iako oni nisu u njihovoj nadležnosti, već su u nadležnosti inspekcije.

Dati spisak registrovanih lekova predstavlja izvod iz registra Agencije. Svi ostali preparati na tržištu na bazi fluvalinata, amitraza, kumafosa, cimiazol hidrohlorida, mravlje kiseline, timola, fumagilina i joda **NISU REGISTROVANI** za upotrebu u pčelarstvu Srbije. Svi navedeni podaci mogu se naći u Nacionalnom registru veterinarskih lekova koji izdaje Agencija za lekove i medicinska sredstva Srbije iz Beograda.

U toku je još nekoliko aktivnosti, ali o njima ćete biti obavešteni kad budu došle u fazu realizacije.

Zahvalio bih se svima iz Ministarstva poljoprivrede i Agencije za lekove i medicinska sredstva Srbije koji su u proteklih mesec dana izašli u susret pčelarima Srbije i dali nam nadu da će biti bolje, gospodi Danilu Golubov

Lek	Aktivna materija	Datum izdavanja dozvole	Datum isteka dozvole	Proizvođač
Varotom	fluvalinat	20. 07. 2004.	20. 07. 2009.	Evrotom, Ruma
Amitraz 500 Set	amitraz	03. 07. 2002.	03. 07. 2007.	Mateh, Šabac
Bivarol	amitraz	18. 02. 2002.	18. 02. 2007.	Apivet, Novi Sad
Varamit	amitraz	09. 10. 2003.	09. 10. 2008.	Evrotom, Ruma
Super Strips	kumafos	03. 07. 2002.	03. 07. 2007.	Apivet, Novi Sad
Apitol	cimiazol hidrohlorid	20. 12. 2002.	20. 12. 2007.	Evrotom, Ruma
Furmitom	mravlja kiselina	20. 07. 2004.	20. 07. 2009.	Evrotom, Ruma
Apiguard	timol	17. 07. 2006.	17. 07. 2011.	Laleham Healthcare Limited, Velika Britanija
Apinozem	fumagilin	18. 02. 2002.	18. 02. 2007.	Evrotom, Ruma
Askotom	jod	20. 07. 2004.	20. 07. 2009.	Evrotom, Ruma

Dugogodišnji je zahtev članstva da objavimo spisak registrovanih lekova u pčelarstvu, pre svega protiv varoe. Čelni ljudi Agencije su na licu mesta iz kompjuterske baze podataka izvadili tražene podatke i dali dozvolu za objavljivanje, jer to i jesu javne informacije.

Ovde objavljujemo spisak registrovanih lekova u pčelarstvu na današnji dan u Republici Srbiji, samo na bazi ovde navedenih aktivnih materija. Napominjem da registracija važi 5 godina, a da se lek može prodavati još 6 meseci nakon isteka registracije, i to samo one količine koje se nađu na zalihama, dalja proizvodnja nije dozvoljena.

viću, Draganu Pušari, Nenadu Terziću, Milanu Studenu, Dejanu Tadiću i Goranu Rosiću, kao i gospođi Bosiljki Jovanović.

Na žalost, na kraju moram da napomenem da postoje ljudi kojima ne odgovara aktivnost SPOS-a na uvođenju reda u pčelarstvo Srbije. Napominjem da su ovih dana već pokušali da nas u SPOS-u zavade i sigurno će to pokušavati i u narednom periodu.

Apelujem na sve nas da budemo složni kako bi se izborili sa svim objektivnim problemima koji nas tište, te da ne dozvolimo da nečiji sitni interesi prevladaju opšte interese svih pčelara Srbije.

PISMO PČELARIMA ZA MAJ

Milan Jovanović

ul. Radoja Krstića br. 37/16, 37240 Trstenik

(063) 8325-970, (037) 713-335

www.apiaryum.co.yu, apiaryum@ptt.yu

Maj je dobio ime po Maji, staroitalskoj boginji prirode, plodne zemlje i biljaka. To je mesec sunca i toplote, mesec kada sve oko nas cveta, raste i razmnožava se i kada dani postaju приметно duži.

Rimljani su prvih dana maja održavali svečanosti u čast Flore, boginje cveća. Svaka anketa će sigurno pokazati da je za većinu ljudi ovo najlepší mesec u godini.

A za većinu pčelara, maj predstavlja mesec „bujanja bagrema“ i „brujanja rojeva“. I pčele i pčelari imaju pune ruke posla.

Robinia pseudoacacia

Francusko kraljevstvo je imalo uvek dobro uređene parkove, a tražile su se raznovrsne i jedinstvene biljke. Evropa je dobila prvi bagrem 1601. godine kada je baštovan francuskih kraljeva Anrija IV i Luja XII Žan Robin (1550–1629) doneo bagrem iz Kanade, a inače bagrem potiče iz Virdžinije. Čuveni švedski botaničar Linnaeus je po imenu ovog baštovana i njegovog sina Vespasiana Robina (1579–1662) bagremu dao ime Robinia pseudoacacia (acacia od grčke reči „acis“ – bodlja, pseudo – lažno), a zovu ga još i crni skakavac – black locust (Saint-Jean de Creve Coeur & Jean Hector, 1786; Wiliam Withers, 1842; David S. Michener). Početkom XVIII veka bagrem je počeo da se širi Nemačkom, Austrijom i Mađarskom.

Cvetanje bagrema zavisi od položaja i vremenskih prilika, a beleške mnogih naših pčelara govore da kod nas bagrem najčešće cveta od 6. do 20. maja (S. Kupusinac; T. Mladenović, B. Atanasković, P. Cvetković, 2000). Prosečno vreme početka cvetanja bagrema je od

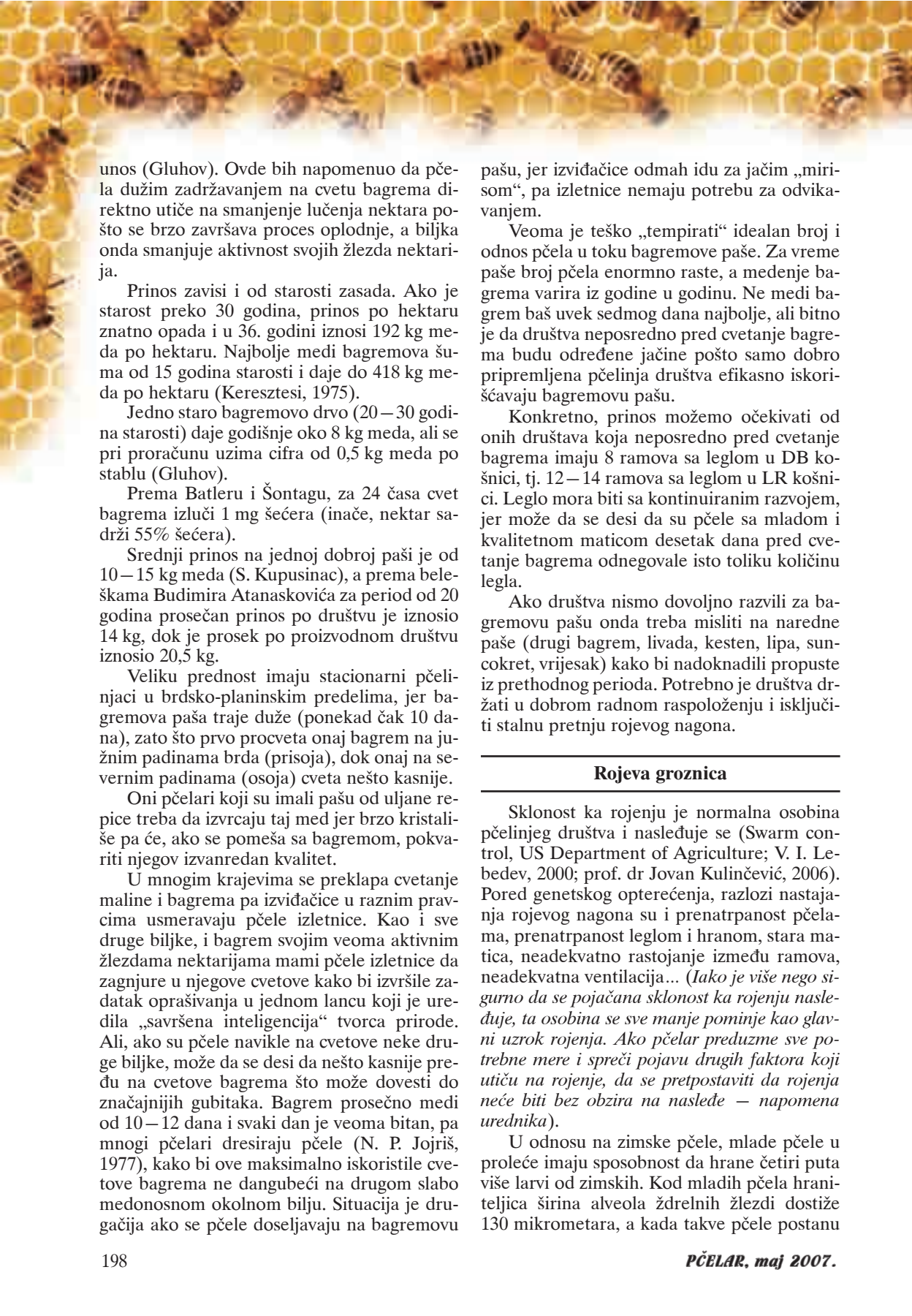
11. do 16. maja. Najranije cvetanje bagrema je pored Dunava i donjeg toka Save (7–9 dana ranije), a razlog za to su topli sunčevi zraci koji se odbijaju od vodene površine. Pri prognozi cvetanja potrebno je da se na svakih 100 m nadmorske visine doda 4–6 dana kasnijeg cvetanja bagrema.

Velika je verovatnoća da u mnogim krajevima naše zemlje ove godine prinosi neće biti veliki, jer sve one godine kada je bagrem cvetao pre 30. aprila (1951, 1961, 1968) su bile slabo medonosne (S. Kupusinac).

Dakle, u većini slučajeva je bolje da bagrem procveta u drugoj polovini maja zato što je tada vreme stabilnije, toplije je, a sve to povoljno utiče na lučenje nektara. I ona društva koja su zaostajala u razvoju tada su jača i spremnija. Ovo nije pravilo, jer postoji još mnogo faktora (temperatura, jačina sunčeve svetlosti, vlažnost vazduha, vlaga zemljišta, veter), ali podaci pokazuju da, kada se prinos upoređuje sa vremenom cvetanja, to je uglavnom bilo tako.

Što se pčele duže zadržavaju na cvetovima bagrema, to bagrem manje meda, a ako je zadržavanje kraće onda treba očekivati veći

unos (Gluhov). Ovde bih napomenuo da pčela dužim zadržavanjem na cvetu bagrema direktno utiče na smanjenje lučenja nektara pošto se brzo završava proces oplodnje, a biljka onda smanjuje aktivnost svojih žlezda nektarija.

Prinos zavisi i od starosti zasada. Ako je starost preko 30 godina, prinos po hektaru znatno opada i u 36. godini iznosi 192 kg meda po hektaru. Najbolje med bagremova šuma od 15 godina starosti i daje do 418 kg meda po hektaru (Keresztesi, 1975).

Jedno staro bagremovo drvo (20–30 godina starosti) daje godišnje oko 8 kg meda, ali se pri proračunu uzima cifra od 0,5 kg meda po stablu (Gluhov).

Prema Batleru i Šontagu, za 24 časa cvet bagrema izluči 1 mg šećera (inače, nektar sadrži 55% šećera).

Srednji prinos na jednoj dobroj paši je od 10–15 kg meda (S. Kupusinac), a prema beleškama Budimira Atanaskovića za period od 20 godina prosečan prinos po društvu je iznosio 14 kg, dok je prosek po proizvodnom društvu iznosio 20,5 kg.

Veliku prednost imaju stacionarni pčelinjaci u brdsko-planinskim predelima, jer bagremova paša traje duže (ponekad čak 10 dana), zato što prvo procveta onaj bagrem na južnim padinama brda (prisoja), dok onaj na severnim padinama (osoja) cveta nešto kasnije.

Oni pčelari koji su imali pašu od uljane repice treba da izvrcaju taj med jer brzo kristališe pa će, ako se pomeša sa bagremom, pokvariti njegov izvanredan kvalitet.

U mnogim krajevima se preklapa cvetanje maline i bagrema pa izviđačice u raznim pravcima usmeravaju pčele izletnice. Kao i sve druge biljke, i bagrem svojim veoma aktivnim žlezdama nektarijama mami pčele izletnice da zagnjure u njegove cvetove kako bi izvršile zadatak oprašivanja u jednom lancu koji je uređila „savršena inteligencija“ tvorca prirode. Ali, ako su pčele navikle na cvetove neke druge biljke, može da se desi da nešto kasnije pređu na cvetove bagrema što može dovesti do značajnijih gubitaka. Bagrem prosečno med od 10–12 dana i svaki dan je veoma bitan, pa mnogi pčelari dresiraju pčele (N. P. Jojriš, 1977), kako bi ove maksimalno iskoristile cvetove bagrema ne dangubeći na drugom slabo medonosnom okolnom bilju. Situacija je drugačija ako se pčele doseljavaju na bagremovu

pašu, jer izviđačice odmah idu za jačim „mirisom“, pa izletnice nemaju potrebu za odvikavanjem.

Veoma je teško „tempirati“ idealan broj i odnos pčela u toku bagremove paše. Za vreme paše broj pčela enormno raste, a medenje bagrema varira iz godine u godinu. Ne med bagrem baš uvek sedmog dana najbolje, ali bitno je da društva neposredno pred cvetanje bagrema budu određene jačine pošto samo dobro pripremljena pčelinja društva efikasno iskorišćavaju bagremovu pašu.

Konkretno, prinos možemo očekivati od onih društava koja neposredno pred cvetanje bagrema imaju 8 ramova sa leglom u DB košnici, tj. 12–14 ramova sa leglom u LR košnici. Leglo mora biti sa kontinuiranim razvojem, jer može da se desi da su pčele sa mladom i kvalitetnom maticom desetak dana pred cvetanje bagrema odnegovale isto toliku količinu legla.

Ako društva nismo dovoljno razvili za bagremovu pašu onda treba misliti na naredne paše (drugi bagrem, livada, kesten, lipa, sunčokret, vrijesak) kako bi nadoknadili propuste iz prethodnog perioda. Potrebno je društva držati u dobrom radnom raspoloženju i isključiti stalnu pretnju rojevog nagona.

Rojeva groznica

Skлонost ka rojenju je normalna osobina pčelinjeg društva i nasleđuje se (Swarm control, US Department of Agriculture; V. I. Lebedev, 2000; prof. dr Jovan Kulinčević, 2006). Pored genetskog opterećenja, razlozi nastajanja rojevog nagona su i prenatrpanost pčelama, prenatrpanost leglom i hranom, stara matica, neadekvatno rastojanje između ramova, neadekvatna ventilacija... *(Iako je više nego sigurno da se pojačana sklonost ka rojenju nasleđuje, ta osobina se sve manje pominje kao glavni uzrok rojenja. Ako pčelar preduzme sve potrebne mere i spreči pojavu drugih faktora koji utiču na rojenje, da se pretpostavi da rojenja neće biti bez obzira na nasleđe – napomena urednika).*

U odnosu na zimske pčele, mlade pčele u proleće imaju sposobnost da hrane četiri puta više larvi od zimskih. Kod mladih pčela hraniteljica širina alveola ždrelnih žlezdi dostiže 130 mikrometara, a kada takve pčele postanu

izletnice dolazi do smanjenja na 62 mikrometra (Taranov, 1985).

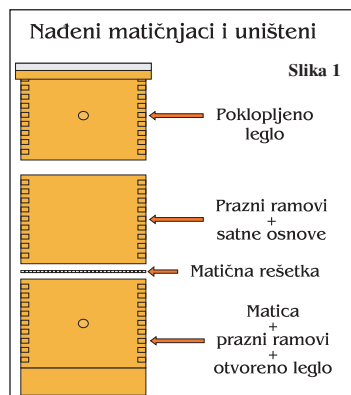
Pretpostavljam da je jedan od glavnih razloga rojevog nagona i obrazovanja rojevih matičnjaka (koji je samo posledica adekvatnog sklopa drugih pomenutih faktora) upravo opterećenost ždrelnih žlezdi kod mladih pčela (mnogo je prisutno i perge i meda). Ovo postaje izraženije kada je prostor prenaseljen i kada pčele ne mogu adekvatno da priđu odgovarajućim larvama. Temperatura postaje nešto veća pa takve pčele idu uglavnom ka rubovima ramova, gde se i nalaze matičnjaci.

Neki pretpostavljaju da, usled prenatrpanosti, dolazi do loše distribucije matične supstance pa usled toga društvo ulazi u rojevi nagon. Međutim, ovu pretpostavku koju mnogi citiraju bih lično isključio iz prostog razloga što raspored matičnjaka govori nešto drugo, dok je usled prerade nektara uvek prisutna određena vlažnost koja je idealna materija za transportovanje feromona kroz vazduh (Dražić, Kezić, 2000).

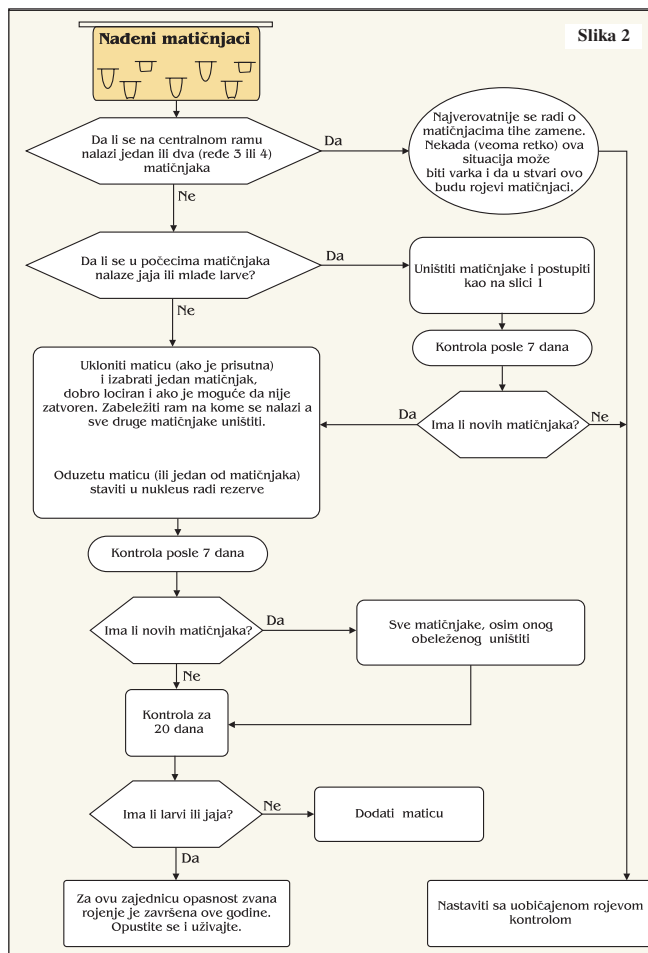
Mnogobrojne larve pčela svih starosti koje se nađu u blizini rojevih matičnjaka ukazuju da je matica bila tu pre i posle započinjanja gradnje matičnjaka. Kada se javi „kritična gustina“ u ulicama gnezda, pčele počinju da se skupljaju ili ispod gnezda ili ispred košnice. Dešava se da se rojevi nagon ugasi upravo onda kada se u donjem nastavku ostavi matica sa nešto praznih ramova i otvorenim leglom. Pre toga se

poruše svi rojevi matičnjaci pogodni za „praznjenje“ hraniteljica. Iznad se stavi matična rešetka i prazan nastavak ili polunastavak sa praznim ramovima dok u trećem nastavku ostane poklopljeno leglo (slika 1). Poenta je u tome da je zajednica pregrađena, „razrožena“ na dva dela (donji i gornji nastavak) tako da su pčele hraniteljice u donjem nastavku sada dobile prostora da bez ikakve gužve rasterećuju svoje žlezde. Matica ima mesta za zaleganje, a za četiri dana počće dodatno da se povećava površina pod otvorenim leglom.

Procenat uspešnosti zavisi i od starosti matičnjaka, a najteže je kada su matičnjaci zatvoreni. Ukoliko nađemo jaja u zvončićima, procenat uspešnosti je skoro stoprocentan. Na slici 2 je dat šematski prikaz kako postupiti u određenoj situaciji u zavisnosti od mogućnosti.

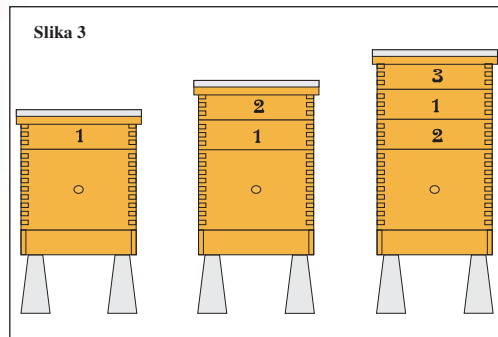

Slika 1

Slika 2

Nijedan način saniranja nije 100% siguran i treba se prvo truditi da do nagona ne dođe. Jedna od varijanti je i veštačko razrojavanje takve pčelinje zajednice i prenošenje iste na

više od 5 km od pčelinjaka, a kada se matice spare, zajednice spojiti ili umnožiti pčelinjak.

Profesionalni pčelari rade drugačije pokušavajući da relativno uštede u vremenu. Umesto proširivanja, oni plodišta pred pašu sužavaju na što manji broj nastavaka. Posle 4 dana matica se uklanja, a 10 dana kasnije svi matičnjaci se odstranjuju da bi se posle nekoliko dana dodala mlada oplodena matica. Na ovaj način nema obaveznih kontrola na 7 dana (Brother Adam).

Inače, svakih sedam dana moramo vršiti kontrolu. Kod LR košnice, sa zadnje strane podižemo gornji nastavak pod uglom od oko 45° i pogledamo sa donje strane, a kod DB košnice vadimo centralni ram sa leglom.

Posebna opasnost vreba od dugih kišnih dana koji se javljaju u maju, pa je to još jedan razlog više da za svaki slučaj posedujemo rezervne nastavke. Krov i podnjače mogu se improvizovati ili u različitim kombinacijama koristiti krovove drugih društava.

Ventilaciju ne treba zanemariti, a oni koji nemaju mrežaste podnjače treba da iskoriste sve prazne nastavke i postave ih na podnjaču. Da ne bi došli u ovakvu situaciju, pčele moramo konstantno opterećivati gradnjom saća, a matici ostavljati prostor za jaja.

Prvi znaci mogu biti gomilanje pčela u grozd ispod ramova što nam ukazuje na to da je rojevi nagon na pomolu i da moramo izvršiti proširivanje gnezda (ako već nije kasno). Važan predznak je i ako vidimo osvežene stare ili nove „zvončice“, tj. nezalegnute početke rojevih matičnjaka.

U maju je i prvi ili drugi ciklus odsecanja trutovskog saća upotrebom rama građevnjaka, koji ujedno služi i za sprečavanje nastajanja rojevog nagona. Stavljamo ga u sredinu legla.

Rojenje

Oni koji ne vrše nikakvu kontrolu rojenja, mogu ostati i bez pčela i bez meda. Ako se roj uhvati u blizini pčelinjaka najbolje je uzeti jedan ram otvorenog legla (slika 4) i staviti ga u neposrednu blizinu roja. Kada matica i veći deo pčela pređe na ram, staviti ga u jednu praznu košnicu (slika 5) i čekati dok sve pčele ne uđu (slika 6). Najčešće rastojanje naseljavanja roja od matične zajednice je izme-

Slika 7

đu 300 m i 4 km (Lindauer, 1951; Seeley, Morse, 1977), a mogu se naći i do 10 km (D. Villa, 2004). Samo 5% pčela roja posećuje novo mesto pre izlaska roja (Seeley, Morse, 1977; Villa, 2004). Prema jačini roja određujemo broj dodatih ramova. Roju na slici 7 su dodata po tri rama sa satnim osnovama sa obe strane centralnog rama. Bilo je malo i trebalo je odmah dodati još po dva rama sa satnim osnovama. Inače, ovaj roj je uhvaćen 14. maja prošle godine i iste godine na bagremovoj paši dao ceo LR nastavak meda. Veličina roja varira u zavisnosti od mnogo faktora (klime, rase, zapremine košnice iz koje je roj izašao...). Zajednice koje se nalaze u predelima sa dugom i hladnom zimom preferiraju veću zapreminu gnezda, a samim tim daju i veće rojeve (Seeley, Morse, 1977; Jaycox, Parise, 1980, 1981).

Fell i saradnici (1977, Njujork) posle merenja izveštavaju da se težina roja kreće od 0,3 kg do 5,3 kg (prosek 1,5 kg), dok Rinderer i saradnici (1982, Južna Luizijana) navode raspon od 0,2 kg do 2,2 kg (prosek 0,9 kg).

Dodavanje nastavaka

Prvi nastavci i polunastavci koji se dodaju na početku bagremove paše treba da budu sa

50% izvučenih ramova i 50% sa satnim osnovama (Lebedev).

LR košnici dodajemo nastavak tako što iz drugog plodišta izvadimo dva rama sa medom i ubacimo u sredinu trećeg nastavka.

Podrazumeva se da se nastavljaju samo plodišta koja su gusto zaposednuta pčelama i kada saće uzduž satonoša pobeli.

Sva prazna mesta u trećem nastavku treba popuniti sa praznim izvučenim ramovima i osnovama, a na mesto dva oduzeta rama iz plodišta dodati izvučene ramove.

Kod DB košnice takođe dodajemo polunastavke (slika 3). Pojedina društva već imaju dodate polunastavke (dodate u vočnoj paši), a da bi pčele lakše prešle u medište treba nožem saseći mednu kapu na nekoliko centralnih ramova i otvoriti direktan prolaz pčelama u medište.

Zamena matica i proizvodnja rojeva

U toku bagremove paše treba izvršiti odgovarajuće pripreme za zamenu matica i proizvodnju rojeva, a to podrazumeva pripremu i dezinfekciju nastavaka, odabir odgajivačkih društava, pripremu osnova matičnjaka, punjenje oplodnjaka...

Najbolje je formirati rojeve odmah po završetku bagremove paše kako bi efikasno iskoristili svaki dan proleća, jer prava snaga razvoja je upravo u ovom mesecu.

Da bi to realizovali moramo na vreme obezbediti matice.

Ako sami odgajamo matice moramo turnus započeti mesec dana ranije, a ako to nismo uradili, najbolje je kupiti matice, jer ako zajednice pustimo da same odgajaju matice onda gubimo mnogo.

I za kraj bih dodao da je ovo idealan mesec za sakupljanje cvetnog praha. Ako u košnicama imamo dosta okvira sa cvetnim prahom onda iz svake zajednice treba uzeti po 1–2 ovakva rama, složiti ih u nastavke i dodati zajednicama koje će ih zaliti medom i poklopiti.

Potom takve okvire stavljamo u skladište i čekamo uzimljanje kada pčele podsetimo na miris već davno prošlog maja.

POSTUPCI SA PČELINJIM DRUŠTVIMA U KOJIMA SE POJAVIO ROJEVI NAGON

Veroljub Umeljic
34000 Kragujevac
Ul. Čede Dulejanovića br. 33
(034) 362-879, (063) 814-80-80
vumeljic@ptt.yu
www.umeljic.com

Srećna je okolnost za opstanak pčelinje vrste, što čovek u njihovom životu ne može ništa bitno da izmeni. Pokušaje sitnih podvala i prinuda one brzo otkrivaju i nastavljaju da žive po svojim pravilima. Pa i kada je u pitanju prirodno rojenje, dešava se da, i pored preduzetih radnji za sprečavanje pojave rojevog nagona, kod pojedinih društava primetimo rojeve matičnjake, što nam ukazuje da će se to društvo uskoro rojiti.

Pre nego što se upustimo u prikazivanje postupaka sa pčelinjim društvima u kojima se pojavio rojevi nagon, treba reći par reči o kvalitetu matice iz rojevog nagona. Pčelarski naučnici, genetičari, ne preporučuju umnožavanje pčelinjih društava maticama, odnosno matičnjacima iz rojevog nagona. I među pojedinih pčelarima praktičarima postoji sumnja, dilema i nejasan stav po ovom pitanju. Smatra se da će se pčelinja društva takvih matice, zbog nasleđenih genetskih osobina, naredne godine obavezno rojiti, bez obzira na preduzete mere za sprečavanje rojevog nagona. Međutim, pčelarska praksa najčešće ne potvrđuje ovu pretpostavku. Treba podsetiti i na više puta isticanu činjenicu, da je nagon za rojenjem najprirodnija pojava u pčelinjem društvu i da su matice, odnosno matičnjaci, tom prilikom nastali najprirodnijim načinom, zbog čega su svakako i veoma kvalitetne/i. I još jedno podsećanje – rojeve matice su održale pčelinju vrstu od postanka do danas. Ovo ne znači da uzgoj matice treba da baziramo na rojevima matičnjacima, ali kada ih otkrijemo u košnici,

njih, odnosno matice iz njih izležene, možemo itekako koristiti.

Šta raditi sa društvom u kome se pojavio rojevi nagon?

Prvi način. Grubu, ali brzu, vizuelnu kontrolu pojave nagona za rojenjem, na osnovu započetih ili već izgrađenih rojevih matičnjaka, možemo izvršiti delimičnim ili potpunim podizanjem prvog tela iznad plodišta, i uvidom da li na donjoj ivici satova na tom telu ima matičnjaka (sl. 1). Kod košnica nastavlja-

*Slika 1: Rojevi matičnjaci
na donjim ivicama medišnih satova*

ča rojevi matičnjaci se često pojavljuju baš na tim mestima.

Na jednom ramu može da ima 15–20 matičnjaka, a ukupno u košnici 40, pa i više, različitih starosti, najčešće raspoređenih po obodu saća. Ako primetimo i zatvorene matičnja-

ke, onda možemo očekivati da se to društvo uskoro roji. Ako je vreme pogodno, najduže za 2–3 dana prvi roj će izaći. Ako ne želimo da u tom društvu nešto preduzimamo, već hoćemo da dozvolimo da se ono prirodno razroji, onda treba da dežuramo i čekamo da roj izađe, pa ako budemo imali sreće da to i pri-

Slika 2: Prirodni roj

metimo i da se on uhvati za granu nekog obližnjeg drveta, onda ćemo ga sa nje skinuti i smestiti u košnicu.

Drugi način. Kada društvo dobije rojevi nagon, na leto njegove košnice možemo postaviti kavez za sprečavanje odlaska roja, koji je izrađen od matične rešetke (sl. 3). Korišćenjem ovog kaveza ne sprečavamo rojenje zajednice, već sprečavamo odlazak roja od košnice. Matičica koja krene sa rojem ostaće zarobljena u kavezu, pa će se pčele izletelog roja, kada oseste da matičica nije sa njima, vratiti i okačiti za poletaljku, odnosno kavez u kome je matičica. Te pčele smeštamo u praznu košnicu kao prirodni roj, tako što kavez otvaramo kako bismo sa pčelama u podmetnutu košnicu ubacili i matičicu. Možemo i bez otvaranja kaveza prvo

Slika 3: Kavez za sprečavanje odlaska roja

da smestimo pčele, a zatim da pažljivo otvorimo kavez, uhvatimo matičicu i dodamo je roju.

Problem može da nastane zato što matičica pred rojenje dobija manje hrane, prestaje da polaže jaja i dosta „omršavi“ pa ponekad postoji mogućnost i da se provuče kroz rešetku kaveza i ode sa rojem. Slična situacija je i sa nesparenim matičicama, koje odlaze sa drugim i trećim rojem.

Kada već govorimo o kavezu za sprečavanje odlaska roja od košnice, treba reći da je on u neku ruku nehumana naprava, jer pčelama onemogućava, kada već počnu, da potpuno odigraju najveličanstveniji čin u svom životu – rojenje.

Treći način. Kada primetimo zatvorene rojeve matičnjake, a društvo se još nije rojilo, možemo ga u tome preduhitriti i sami planski razrojiti kako nam to odgovara.

U toj košnici je dosta pčela i teže je pronaći matičicu. Ako je pronađemo treba je sa jednim ramom legla, na kome nema matičnjaka i ramom hrane, sa pripadajućim pčelama, premetiti u praznu košnicu, koju postavljamo na novo mesto. Između ta dva rama treba staviti ram sa satnom osnovom. U tu košnicu zatim treba sa još jednog rama stresti pčele i zatvoriti je. Zatim iz košnice koja je dobila rojevi nagon oduzimamo još 2 rama sa leglom i jedan sa hranom, sve sa pripadajućim pčelama, i stavljamo ih u sledeću praznu košnicu. Pri tome vodimo računa da na jednom ramu ima bar jedan zatvoren matičnjak. I u ovu košnicu treba dodatno stresti pčele sa još jednog rama.

Istu radnju ponavljamo još jednom formirajući na isti način i treći nukleus, vodeći računa da i u staroj košnici ostane neki matičnjak.

Ako nismo imali na raspolaganju 3 rama sa zatvorenim matičnjacima, već ih je bilo, na primer, više komada samo na jednom ramu, onda ćemo prvo naseliti košnice sa ramovima sa leglom, hranom i pčelama, pa ćemo na kraju tapetarskim skalpelom iseći po jedan matičnjak i dodati ih formiranim nukleusima, između ramova (sl. 4). Matičnjake isecamo nešto šire nego što su oni sami, vodeći računa da ih pri isecanju i dodavanju ne deformišemo, odnosno ne povredimo. Novoformiranim društvima ih dodajemo postavljajući ih ispod satonoša, blago ih stiskajući satovima, vodeći računa da sam matičnjak postavimo u prirodni,

Slika 4: Presađivanje rojevih matičnjaka

vertikalni položaj, pri čemu saće ne sme da ga dodiruje.

Ram iz koga smo isecali matičnjake, na kome treba da ima bar još jedan zatvoren matičnjak, ostavljamo u košnici na starom mestu.

Ako u početku ovog posla, zbog brojnosti pčela nismo uspeali da pronađemo maticu u košnici, podelićemo je na već opisani način na 4 dela, pri čemu u svakom od njih treba da ima poklopljen matičnjak. Tamo gde se bude zatekla, matica će uništiti matičnjak i nastaviti da i dalje obavlja svoju funkciju. Kada u formiranim nukleusima mlade matice pronesu, treba

dodati po jedan ram sa satnom osnovom, po potrebi prihranjivati i nastaviti sa razvojem isto kao i kada su rojevi u pitanju. Ta društva će se do jeseni razviti u srednje jake zajednice, sposobne za uspešno prezimljavanje.

Četvrti način. Ako je rojdbeni nagon u podmakloj fazi, tako da su matičnjaci već formirani, a ne želimo da to društvo razrojavamo, već hoćemo da ga sačuvamo u punoj formi i koristimo i dalje za medober, onda to možemo postići metodom odvajanja legla od matice. Na primeru DB košnice postupak je sledeći. U prazno plodište treba staviti 11 ramova sa satnim osnovama. Dvanaesto, prazno mesto se formira u sredini plodišta. Ovako pripremljeno plodište stavljamo na podnjaču društva koje ima rojevi nagon, pošto smo njegovo plodište uklonili i stavili pored prethodnog mesta. U plodištu uklonjenog društva pronalazimo ram sa maticom, pa ga sa pripadajućim pčelama stavljamo u sredinu plodišta sa osnovama, kao dvanaesti ram. Na to plodište odmah stavljamo uokvirenu matičnu rešetku sa létom iznad nje. Preko rešetke stavljamo polunastavak sa pčelama i medom, koga u to vreme ima. Na ovaj polunastavak stavljamo staro plodište sa svojih 11 ramova sa leglom i medom (sl. 5). Prethodno sve pčele sa ovih ramova stresemo na čaršav postavljen ispred košnice, pri čemu uništimo i sve rojeve matičnjake na ovim satovima. Umesto dvanaestog rama, koji smo prethodno uzeli iz ovog plodišta, stavljamo ram sa satnom osnovom. Gornje léto, koje postoji na matičnoj rešetki, biće zatvoreno narednih 15 dana.

Slika 5: Sprečavanje rojenja odvajanjem legla od matice

Pčele, koje smo stresli ispred košnice, ulaze na donje léto gde u novom plodištu nalaze maticu sa jednim ramom legla i pčelama. Ostalo su ramovi sa satnim osnovama. Stvorena je situacija kao da je prirodni roj sa mati-

com strešen u košnicu sa satnim osnovama i jednim ramom legla. Deo pčela prolazi kroz matičnu rešetku u polunastavak sa medom, a odatle idu gore u staro plodište i pokrivaju ramove sa leglom. Po potrebi dodavaćemo nova medišna tela. Pošto se u starom plodištu izvede svo leglo, njega i ramove bez pčela, uklanjamo. Na ovaj način društvo je se praktično izrojilo ali su sve pčele opet u okviru iste zajednice (sl. 5).

Peti način. Sprečavanje rojenja društva koje je već dobilo rojevi nagon možemo postići ako ga postavimo na mesto neke slabije pčelinje zajednice, a nju na njegovo mesto. Sve izletnice iz društva sa rojevim nagonom će ući u

slabiju zajednicu i pojačati je, a društvo koje je dobilo rojevi nagon će znatno oslabiti, zbog čega će se u njemu rojevi nagon ugasiti.

Šesti način. Neki pčelari praktikuju uništavanje matičnjaka u društvu sa rojevim nagonom. To je mukotrpan, a nepouzdan postupak sprečavanja rojenja. Pažnji pčelara obično promakne neki matičnjak, što je dovoljno da se društvo roji, a i ako uništimo sve započete matičnjake, ne mora da znači da smo ugasili i rojevi nagon. Ponovo treba istaći da su matičnjaci posledica, a ne uzrok rojevog nagona, pa ako odgovarajući uslovi za pojavu rojevog nagona i dalje postoje, pojaviće se novi matičnjaci.

Praktični saveti za početnike

KAKO NAJLAKŠE SKINUTI ROJ I SMESTITI U KOŠNICU

Dipl. ing. Miroslav Ponjavić

Ul. Ledinačka br. 1, stan 12, (011) 32-949-26, (032) 700-238, (064) 135-66-38
miroponjavic@hotmail.co.uk

Prošle godine sreo sam jednog starijeg kolegu pčelara koji mi se tom prilikom požalio kako se namučio skidajući roj sa drveta. Iz razgovora sam zaključio da je to radio na, za mene, odavno zaboravljen način – stresanjem u vrškaru, a zatim prenošenjem i stresanjem u košnicu. Naravno, objasnio sam mu kako je trebalo da to uradi i prijatno se iznenadio koliko je to, u stvari, lako. Prednost ovog načina je i u tome što ga pčelar može bez ičije pomoći primeniti potpuno sam. Smatrao sam da je ovaj način, koji ću izneti u daljem izlaganju, toliko poznat da je o tome suviše pisati. Međutim, obzirom na napred izneto, treba očekivati da će ovaj način dobro doći mlađim pčelarima, a verovatno i nekima starije dobi!

U svojoj dosadašnjoj praksi, između ostalih, imao sam i sledeće slučajeve: roj u rakljama trešnje na visini od oko 6 m, roj na drvenom stubu žičane ograde, roj koji se bukvalno obavio oko debele grane veoma stare kruške na visini od približno 5 m, roj na relativno tankoj grani šljive na visini od 7 m...

Dobro je poznato da se roj (posebno ako je prvenac) na mestu kratko zadržava, neretko i manje od jednog sata, pa je potrebna brza intervencija na skidanju i smeštanju u košnicu.

Osnovna stvar koju treba znati je da pčelinje društvo, u ovom slučaju roj, neće napustiti leglo, naročito ako ima i mladog nezatvorenog legla, pa upravo ovu činjenicu treba iskoristiti u zaustavljanju roja u nameri da ode u novo stanište. Čitav postupak je vrlo jednostavan:

1. Lociranje roja i procena visine na kojoj se nalazi;
2. Priprema alatke na koju se učvršćuje ram za odgovarajuću visinu;
3. Donošenje plodišta ispod mesta gde se roj nalazi;
4. Vađenje odgovarajućeg rama sa zatvorenim i otvorenim leglom bez pčela i postavljanje rama sa leglom na alatku za skidanje roja;
5. Podizanje rama naspram roja i pažljivo prislanjanje uz roj;
6. Ram se, potom, odlaže u košnicu;
7. Ram se ponovo postavlja, ali sada sa medom, na preostali deo roja koji se, kada ga pčele prekriju, spušta u košnicu;
8. Odošenje plodišta na unapred određenu lokaciju za novo pčelinje društvo.

Sledi detaljniji opis za svaku od navedenih operacija.

1. Kada se roj spusti, oceni se visina da bi se prema tome pripremila potrebna alatka. Od pripremljenih štapova, ako je potrebno, uzima se odgovarajući, i uz preklapanje od oko 1 m, fiksira se lepljivom trakom na dva do tri mesta.

2. Alatku na koju se stavlja ram za prihvatanje roja treba blagovremeno pripremiti. Pravi se od zdravog i lakog drveta, četvrtastog ili okruglog preseka. Mogu se upotrebiti čamove letvice, kao one koje služe za postavljanje crepa ili okrugli štapovi preseka 3–4 cm. Alatka se sastoji iz osnovnog dela i nastavka za veće visine. Osnovni deo ima izgled slova T, a sastoji se iz kraćeg komada, dužine satonoše rama koji se na pčelinjaku koristi, uvećanog za 2 cm, i dužeg dela (oko 2,5 m) koji se spaja sa kraćim, kako je to prikazano na slici 1. Na ovom osnovnom delu postave se „rajberi“ kako je to prikazano na istoj slici i to po jedan levo i de-

Slika 1

sno neposredno ispod satonoše, a do same vertikalne daščice rama, a treći se postavi na sredini, iznad same satonoše. Četvrti se postavi na duži komad koji se drži u ruci, tako da bude ispod donje letvice na sredini rama, kako je to već prikazano na slici 1. Treba pripremiti od istog drveta i pomoćne štapove za veće visine, dužine 3 m i 5 m. Treba imati pri ruci i široku lepljivu traku (ili odgovarajuće stege) za međusobno spajanje osnovnog dela alatke i odgovarajućeg štapa da bi se dobila potrebna dužina za određenu situaciju.

3. Na pčelinjaku u vreme očekivanja rojeva treba uvek imati spremno bar jedno plodište sa izvučenim ramovima, a nekoliko ramova treba da budu i sa po malo meda (u tom slučaju sve treba obezbediti od grabeži ili ove ramove držati posebno). Pripremljeno plodište preneti i postaviti da, ako je to izvodljivo, bude neposredno ispod roja na zemlji ili što bliže.

4. Iz jedne košnice na pčelinjaku vadi se ram sa zatvorenim i otvorenim leglom (slika

2), očisti se od pčela i donosi na mesto gde se spustio roj. Zatim se ram sa leglom okači na odgovarajuće rajbere i njihovim okretanjem fiksira na već pripremljenu alatku odgovarajuće dužine (slika 3).

Slika 2

5. Pripremljenu alatku sa okačenim i fiksnim ramom sada treba podići i pažljivo prisloniti pljoštice direktno na roj i to u njegov

Slika 3

Slika 4

centralni deo (na slici 4 prikazan je položaj rama, ali bez roja), dobro obezbediti i držati sigurno najmanje jedan sat, dok ga pčele potpuno ne posednu.

6. Zatim treba pažljivo ram spustiti dole, pažljivim okretanjem rajbera ga osloboditi, ali bez upotrebe dima, jer su pčele, kada se roje, veoma mirne. Zatim se ram, sa pčelama i maticom (koju, naravno, ne treba tražiti, jer je sigurno tu) pažljivo spusti u pripremljen slobodan prostor u sredini plodišta. Okolni ramovi se primaknu i košnica se ostavi otvorena.

7. Zatim se uzme jedan od ramova na kojem ima meda i stavi na alat, pa ponovo podigne i nasloni na isto mesto gde je i prethodno bio ram sa leglom. Ovog puta nije potrebno

dugo držati ram, jer će se preostale pčele brzo prikupiti pa ih treba, čim ih se dovoljno nakupi, spustiti u košnicu, a zatim podići novi ram. Ovu operaciju ponoviti prema potrebi još dva do tri puta, a zatim sve ostaviti na miru do mraka, kada će se sve pčele spustiti u košnicu (koja je svo vreme otvorena).

8. U prvi suton su se uglavnom sve pčele prikupile u košnicu i sada je treba poklopiti, sačekati još malo, a onda dimlicom pažljivo uterati preostale pčele i zatvoriti košnicu, te je preneti na unapred pripremljeno stalno mesto. U toku večeri roj treba prihraniti sa pola litra sirupa 1 : 1 i sa prihranom nastaviti i narednih dana.

Ovaj tekst je pomen svim pčelama u Srbiji umrlim ovog proleća zaslugom nesavesnih voćara bez znanja i srama! Naime, tokom ovog proleća javljali su nam se mnogi pčelari kojima su otrovane pčele, mada u nešto manjem broju nego prethodnih godina. Sada nam predstoji sezona prskanja malina i treba biti na oprezu, zajedno sa nadležnim inspekcijama, koje treba da koriste autoritet, te da i preventivno deluju.

NAŠE PČELE VIŠE NE LETE

Goran Pavlović

Ul. Novovaroška br. 37, Prijepolje

Pod gornjim naslovom objavljen je tekst u lokalnom listu Polimlje u broju izašlom prošle 2006. godine u julu. Reč je o prskanju malina u cvetu u vreme najveće aktivnosti pčela, oko 10 sati. Nije ni čudo što novine pišu o prisustvu teških metala u malini kad se malina prska nestručno i uvek važi pravilo da kad ostane nešto preparata, šteta je to prosuti. Ovde se ograđujem od savesnih malinara koji vode računa o procentu sredstva za prskanje, a naročito o delu dana kada prskaju. Meni je nesavesno prskanje bukvalno uništilo 11 košnica iz kojih danima nije izletala skoro nijedna pčela, jer su sve izletnice potrovane. Nisam samo ja oštećen, već i brojni drugi pčelari: Hasanagić, Sredojević, Krpović, Šehović... Apelujem da se nađe kompromis između pčelara i malinara da

se ubuduće ne bi dešavale ovakve pogubne stvari.

Kakav bi prinos imali malinari da im nije neumornih opravišača — pčela? Neka moj primer posluži kao opomena, a scene sa mog pčelinjaka su priča za sebe. Komentar neka daju i malinari i pčelari!

PČELARENJE NA PLANINI

Nenad Macić

Ul. Branka Krsmanovića br. 32, 37210 Čičevac, (037) 81-26-26, (062) 350-298

Stacionarni pčelinjak u planini kao što je moj (70 košnica na 850 metara nadmorske visine, sa 70 godina porodične tradicije) može doneti brojna zadovoljstva. Ali, i mala nepažnja i nerad redovno bivaju kažnjeni masovnim rojenjem. Slučaj dva početnika najbolje ilustruje navedeno. Dok Toma Perović vrca po 25 kg meda uz puno plodište i očuvanu snagu društava, njegov sused ima izrojene zajednice uz prazno medište i plodište.

Čudljivo i promenljivo vreme predstavlja jedan od odlučujućih faktora za pojavu rojenja na planini. Treba napomenuti da pčelinjake na planini retko koji pčelar može potpuno da kontroliše, osim ako ne živi u neposrednoj blizini.

Jedna slučajnost u izboru tipa košnice pokazala je izvanrednu efikasnost u borbi protiv rojenja. Pošto je deda pčelario i sa pološkama koje su ostale u dobrom stanju, ja sam ih izmestio na planinu, uz jednu modifikaciju. Svakoju pološicu sam napravio polumedišta.

U prolećnom razvojnom periodu svako društvo dobija prosečno po tri satne osnove. Ramovi sa crnim saćem se otvaraju i stavljaju na suprotnu stranu tako da služe i kao stimulatívna prihrana. Leglo se obnavlja novim satovima, a pčele upošljavaju. Uoči cvetanja bagrema gnezdo koje ima petnaest do šesnaest ramova se pregradnom daskom svodi na 10 ili 11. Ostatak ramova povlačimo sa strane i stavljamo medište.

Ono što karakteriše pčelinjak u planini je ista snaga društava kao i

Pčelinjak na planini Zorana Stojanovića u selu Jelova kraj Kraljeva

kod pčelinjaka u ravnici, tamo gde smo se itekako svesrdno trudili da ih razvijemo. Od momenta uzimljanja, svoje pčelinjake u planini obilazim prvi put tek početkom marta. Obzirom da planina „kasni“ najmanje 15 dana u odnosu na ravnicu, gotovo sva društva postaju proizvodna. Svako pojačavanje bi predstavljalo rizik za rojenje, jer paša traje od marta do septembra.

Obilne zalihe polena, velika količina meda uz malo prihranjivanja zbog medljike koja je ovde vrlo česta, temperaturna inverzija i kotlina zaklonjena od jakih vetrova predstavljaju idealne predispozicije za stvaranje jakih društava bez posebnog upliva pčelara.

Oduzimanjem ramova sa zatvorenim leglom i pojačavanjem prošlogodišnjih rojeva omogućiće se miran prolazak letnje paše, bez iznenađenja sa rojenjem. Ako ne bude prekida dužim kišnim periodom, rojenja zasigurno neće biti, a za centrifugu će biti posla dva puta.

Žarko leto, uključujući avgust, pa čak i prvu polovinu septembra, preduslov je za dobijanje medljike koja uglavnom nije „čista“. Ovo onemogućuje tretiranje protiv varoe u fazi izvođenja zimskih pčela. U situaciji kada je na jednoj strani varoa, a na drugoj viškovi visokokvalitetnog, tamno-mrkog i vrlo gustog meda, što je ovde gotovo redovna pojava, moramo postupiti vrlo savesno i ne tretirati preparatima koji zagađuju med i druge pčelinje proizvode.

Tretiranje u drugoj polovini septembra obavljam sa najmanje dva različita preparata. Isto činim i u proleće, a tokom leta obavezno postavljam ram za trutovsko leglo koje redovno podsecam. Dosadašnja praksa dala je izvanredne rezultate. Prezimljanja su bivala vrlo uspešna, a zimskih ugibanja nije bilo.

Kao rezultat kasne paše, prihrana je neophodna zbog ublažavanja potencijalnih efekata medljike na pojavu nozemoze zbog viška nesvarljivih materija. Zbog takve kasne prihrane javljaju se veće površine nepoklopljenih ćelija sa medom. Nedostatak većih površina sa leglom u tom periodu biće uzrok tome da ovaj sirup ne bude izložen neophodnoj toploti koja bi pospešila invertovanje, pa kao rezultat dobijamo hranu sa povećanim procentom saharoze.

Nepoklopljena hrana sa smanjenim procentom prostih šećera može prouzrokovati br-

žu kristalizaciju. Ovu realnu opasnost otklanjam dodavanjem dva grama limunske kiseline na kilogram šećera (*Kod upotrebe kiseline za invertovanje sirupa, stalno treba proveravati količinu HMF-a u sirupu, a zašto je to važno, možete pročitati u Pčelaru za januar 2005. godine na 8. strani. Mnogo bolja varijanta je invertovani sirup – napomena urednika*). Za sve ove godine boravka stacionarnih pčelinjaka na planini Vidojevici, nikada nisu uočene negativne posledice po pčelinje zajednice. Naprotiv.

Kasnocvetajuće rastinje pruža zajednicama idealne uslove za dodatno prikupljanje velikih količina cvetnog praha. Nektara ima još uvek dovoljno da održi odlično raspoloženje, a satna osnova, često ubačena radi „blic“ probe, bila bi besprekorno izgrađena i napunjena nektarom. Nikad zaležena.

Planinsko pčelarenje može predstavljati tanku nit između uspeha i neuspeha. Između radosti i tuge. Planinu, koliko čudljivu, toliko i darežljivu, moramo razumeti. Kada shvatimo njene specifičnosti, našim pčelama postaće omiljeni dom, a nama drago svratište.

Osetite planinu

IZVOD IZ JULSKOG DNEVNIKA

Druga polovina jula. Jutarnja polutama i planinska svežina kuljaju kroz otvoreni prozor. Mada je tek prošlo četiri, san se raspršio, i već na terasi, s pogledom na vidojevičke obronke, prepuštam se mirisu prve jutarnje kafe.

Odlazak ka zujećoj plimi donosi iznenađenje. Iako pritisnut polutamom, pčelinjak je uveliko u stanju uzbuđenosti. Pčele iz čitavog pčelinjaka gotovo u snopu lete određenom putanjom kao da prate svoj mirisni trag. Uokolo, iz košnica, širi se neodređeno prijatan miris podsećajući na hrastovu koru. Otvorena košnica potpuno opčinjava ličeci na ogromen inhalator.

Medljika je, poput bagrema, izazov pred kojim niko nije ravnodušan – ni pčele, ni pčelar, a ni potrošači. Takav prizor ponavlaće se u ovom delu Vidojevice do prvih kiša puneći i plodišta i medišta.

Ovako bi mogla izgledati skica za portret planinskog pčelarenja.

KAKO DANAS DOĆI DO KVALITETNIH MATICA?

Dr Slavomir Popović

Ul. Save Kovačevića br. 38, 11000 Beograd, (063) 8614-803

Ako se analiziraju brojni tekstovi u vezi sa uzgojem i kvalitetom matice koji su objavljeni u časopisu Pčelar, moglo bi da se zaključí sledeće:

— Najbolje su matice iz tihe zamene, ali do danas niko nije predložio tehnologiju uzgoja matice tihom zamenom. Pčelarima ostaje da se raduju kad god im se na pčelinjaku poja-ve takve matice;

— Mnogi pčelari tvrde da su matice iz rojevih matičnjaka takođe kvalitetne, pod uslovom da su rojevi matičnjaci iz zaista jakih pče-

— Znatno broj pčelara, naročito onih koji se bave uzgojem matice za tržište, tvrde da su matice iz rojevih matičnjaka lošeg kvaliteta, jer takve matice, po njima, nasleđuju osobinu da se roje. Oni pčelari koji ne prihvataju ovakvo mišljenje uzvraćaju tvrdnjom da je sklonost svih živih bića da se razvijaju, oplođuju, a pčela da se roje, i da oni koji tvrde da matice iz rojevih matičnjaka imaju sklonost ka roj-
nju vrše jednostavnu marketinšku manipulaciju;

— Najveći broj uzgajivača matice kod nas danas za tržište tvrde da su njihove matice najkvalitetnije i po raznim oglasima nude: „mlade sparene matice, oplođene i obeležene matice, testirane matice, matice registrovanih proizvođača selekcionisanih matice, linijski selekcionisane matice, matice registrovanih proizvođača matice rešenjem Ministarstva poljoprivrede“ itd. Cena svih tih matice je 5–6 evra.

Foto:
Miloš
Milosavljević

linjih društava sa dosta meda, perge, legla, starih i mladih pčela;

Zašto su matice uzgajane presađivanjem larvi kvalitetne i za naše uslove pčelarenja najbolje?

U našoj zemlji pčelari koji sami uzgajaju matice za svoje potrebe uglavnom to čine na sledeća dva načina: iz rojevih matičnjaka i uzgojem matičnjaka presađivanjem larvi.

Ako pretpostavimo da su matice uzgajane iz rojevih matičnjaka slične po kvalitetu sa maticama uzgajanim iz matičnjaka koji su dobijeni presađivanjem larvi, interesantno je uočiti nedostatke uzgoja matice iz rojevih matičnjaka, kao i prednosti uzgoja matice presađivanjem larvi.

Nedostaci uzgoja matice iz rojevih matičnjaka su sledeći:

— Rojevi matičnjaci se dobijaju u vreme kada pčelinja društva dostižu svoj vrhunac u

Foto:
Ivan
Aršić

razvoju (u maju, junu) i kada bi bilo racionalnije da tako jaka pčelinja društva učestvuju u sakupljanju nektara (meda), jer pčelinja društva koja se roje ne donose dovoljno meda;

– Pčelar ne može (ili teško može) da planira potreban broj kvalitetnih matice na ovaj način, naročito ne u junu i julu.

Prednosti uzgoja matice presađivanjem larvi su sledeće:

– Pčelar može da uzgaja matice presađivanjem larvi od kraja aprila pa sve do kraja jula (čak i do 15. avgusta), sve dok ima trutova;

– Pčelar ne mora da žrtvuje nijedno jako pčelinje društvo (kao kod uzgoja matice iz rojevih matičnjaka), već svako pčelinje društvo koje učestvuje u glavnoj paši, malim preuređenjem može istovremeno da sakuplja nektar i da uzgaja kvalitetne matičnjake;

– Danas svi napredni uzgajivači matice u svetu, pa i kod nas, uzgajaju matice presađivanjem larvi, jer je metoda uzgoja matice presađivanjem larvi veoma jednostavna, laka, racionalna, ne traži skoro nikakvu posebnu opremu. Svaki pčelar (i početnik) može izuzetno brzo i lako da ovlada ovom metodom;

– Pčelar koji savlada metodu uzgoja matice presađivanjem larvi, može istovremeno sa uzgojem matice da proizvodi i matični mleč.

Osnovni faktori koji utiču na kvalitet matice uzgajanih presađivanjem larvi

---

Osnovni faktori koji utiču na kvalitet matice uzgajanih presađivanjem larvi su:

– Period i povoljni uslovi (temperatura, vlažnost i drugo);

– Starost larvi za presađivanje;

– Kvalitet pčelinjeg društva iz kojeg se presađuju larve kao i kvalitet odgajivačkog društva;

– Broj presađenih larvi u odgajivačkom društvu;

– Kvalitet hrane u toku prihranjivanja odgajivačkog društva za vreme uzgoja matice;

– Pogodan ram za presađivanje larvi;

– Volja pčelara da sam uzgaja matice;

– Postupak presađivanja larvi.

Sigurno je da su najpovoljniji uslovi za uzgoj matice maj i jun, ali, ako pčelar vodi računa da su odgajivačka društva jaka, slično pčelinjim društvima kad se u njima vrši tiha zame-na matice ili prirodno rojenje pčela (prva faza), dakle da se u potpunosti simuliraju prirodni uslovi (da su pčelinja društva jaka, sa dosta legla, pčele skladne starosne strukture, dosta meda i polena i dosta zrelih trutova), mogu se dobiti veoma kvalitetne matice sve do 15. avgusta.

Povoljni (potrebni) uslovi za presađivanje larvi

– Temperatura od 20 °C do 30 °C (najbolja je oko 25 °C). Bolja je temperatura od oko 20 °C nego oko 30 °C, jer se na višim temperaturama larve brže suše i stradaju;

– Vlažnost vazduha preko 60%, što se najbolje postiže ako se presađivanje larvi vrši direktno na pčelinjaku (u hladu) prekrivanjem rama sa larvama za presađivanje i rama sa presađenim larvama vlažnim peškirom;

– Najbolje mesto za presađivanje larvi je pogodna prostorija (temperatura oko 25 °C, vlažnost preko 60%, pogodno osvetljenje i slično), ali veoma se uspešno mogu presađivati larve i direktno na pčelinjaku, u hladu, po mirnom vremenu (bez vetra), uz zaštitu larvi od sunca i vetra (promaje);

– U svakom slučaju treba voditi računa da se presađivanje larvi obavlja u uslovima koji najviše odgovaraju uslovima u kojima se larve nalaze pre presađivanja, u košnici. To praktično znači, da pčelar treba da se obučiti da pored obezbeđenja potrebne temperature i vlažnosti (o čemu je već bilo reči), ceo postupak presađivanja larvi obavi za što kraće vreme.

Starost larvi za presađivanje treba da bude od 10–20 sati (što mlađe, to je bolje), a kvalitet larvi treba da je takav, da larve potiču od

što krupnijih jaja. Brojna istraživanja su pokazala da ako kvalitetna matica u jakom društvu polaže dnevno manje od 900 jaja, jaja su krupnija za 20–30%. Iz takvih jaja ispile se kvalitetnije larve, nad kojim pčele uzgajaju matičnjake iz kojih se legu veoma kvalitetne matice. Da bi matica smanjila intenzitet polaganja jaja sa 1 500–2 000 jaja dnevno, na manje od 900 jaja, postoji više načina ograničavanja matice u polaganju jaja, a jedan od najjednostavnijih je sledeći:

– Iz plodišta odabranog jakog pčelinjeg društva na 5–6 dana pre presađivanja larvi izvade se svi ramovi sa izvučenim saćem (praznim ćelijama) ili se prebace u gornji nastavak (preko matične rešetke kod LR košnice), a ubaci se (ili se ostavi) jedan ram sa zatvorenim leglom iz kojeg izlaze pčele. Kako iz koje ćelije izlaze mlade pčele, matica će u te prazne ćelije polagati jaja i tako „jureći“ za praznim ćelijama matica će za 1–2 dana znatno smanjiti intenzitet polaganja jaja;

– Kad matica znatno uspori intenzitet polaganja jaja, vadi se pomenuti ram sa zatvorenim leglom, a na njegovo mesto se stavlja ram sa kvalitetnim izvučenim radiličkim saćem, iz kojeg su se izlegle 3–4 generacije pčela. Matica će ubrzo zaleći dosta ćelija sa jajima, iz kojih će se četvrtog dana ispiliti obilje larvi starih oko 10 sati, odličnih za presađivanje.

Kvalitet pčelinjeg društva iz kojeg se presađuju larve ili koje će biti odgajivačko, treba da ispunji sledeće uslove:

– Da je pčelinje društvo jako sa preko 40 000 pčela skladne starosne strukture, sa kvalitetnom maticom;

– Da je pčelinje društvo ne samo najjače na pčelinjaku, već i da je u svemu najbolje, zdravo, produktivno, mirno, da je dobro zimovalo, da se odlično razvijalo u voćnoj paši, da dobro sakuplja polen, tj. da mlade pčele u njemu obilno luče matični mleč;

– Da ima preko 8 ramova sa leglom, preko 10 kg meda i najmanje 2–3 rama sa pergom;

– Po pravilu, to su najbolja pčelinja društva na pčelinjaku, koja po svom kvalitetu što više liče na pčelinja društva tihe zamene i slično.

Ako na pčelinjaku ima više kvalitetnih pčelinjih društava, preporučuje se da se iz 2–3 najbolja pčelinja društva izvadi po 1 ram sa otvorenim leglom i izvrši procena na kojem ramu sa otvorenim leglom larve plivaju u obilnoj „porciji“ matičnog mleča. Pčelinje društvo iz kojeg je uzet ram u kojem larve plivaju u matičnom mleču je istovremeno odlično (kvalitetno) pčelinje društvo iz kojeg se mogu presađivati larve, i koje može da bude kvalitetno odgajivačko društvo.

Broj presađenih larvi u odgajivačkom društvu ne treba da bude veći od 20. Što je manji broj matičnjaka u odgajivačkom društvu, utoliko će biti kvalitetnije matice koje se iz njih budu izlegle. Primera radi, uvek se treba podsetiti:

– da se tihom zamenom matice dobijaju najviše 3–4 izvanredna matičnjaka;

– da kod rojevih matičnjaka, bez obzira što u pčelinjem društvu može biti ukupno preko 40 matičnjaka, u isto vreme, po pravilu, matice izlaze iz najviše 10–15 matičnjaka, na 1–2 rama.

Kvalitet hrane i perge je bitan za kvalitetan uzgoj matice. Bez obzira na pašne uslove, odgajivačko društvo se prihranjuje sirupom, oko 0,4–0,5 litara, ujutro i uveče, po oko 0,2 litra. Sirup treba da bude od meda i vode, a nikako od šećera i vode. Perge (polena) mora da bude uvek dovoljno (2–3 rama), a polenova pogača (med i polen) uvek je dobro došla.

Ram sa presađenim larvama u matične osnove širine 16–20 mm pokazao se do sada

kao najbolji, jer je koncentracija mladih pčela koje neguju presađene larve znatno veća kod ovakvih ramova. Pored toga, manipulacija sa ovakvim užim ramovima (pri stavljanju rama u odgajivačko društvo i pri vađenju iz njega) je laka.

Volja pčelara je bitna za uspešan uzgoj matica presađivanjem larvi. U praksi se pokazalo da na brojnim kursevima u vezi sa kompletnim uzgojem matica (koje je organizovao autor ovog teksta), koji traju ukupno oko 4 sata (jedan dan), direktno na pčelinjaku, najbrže i najbolje savladaju tehniku izrade matičnih osnova, pripremu ramova sa matičnim osnovama za presađivanje larvi, presađivanje larvi u matične osnove (kineskom iglom) i formiranje odgajivačkog društva – pčelari početnici. To samo potvrđuje konstataciju da je uzgoj matica presađivanjem larvi zaista jednostavna i lako savladljiva metoda.

Sam postupak presađivanja larvi je, takođe, jednostavan. Prethodno se naprave matične osnove šablonom koji svaki pčelar može sam da napravi po skici iz bilo koje knjige o uzgoju matica. Matične osnove se prave najbolje od voska topljenog u sunčanom topioniku.

Ram sa matičnim osnovama obavezno se polira (propoliše) u jačem pčelinjem društvu (iznad matične rešetke) 2–3 sata.

Presađivanje larvi u matične osnove vrši se najbolje kineskom iglom, na suvo, jer kako god da se larva poduhvati kineskom iglom, istovremeno se sa larvom zahvata obilje matičnog mleča.

Za svo vreme presađivanja larvi direktno na pčelinjaku, u hladu, ram sa presađenim larvama i ram sa kojeg se larve presađuju stalno je prekriven vlažnim peškirom, da bi se larve zaštitile od vetra i sunčevih zraka, kao i da bi se održavala vlažnost oko larvi preko 60%.

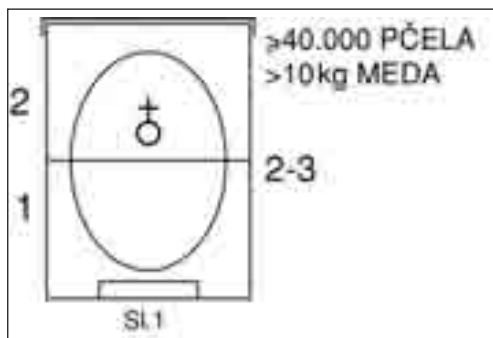
Presađivanje larvi, ako se vrši na pčelinjaku, obavlja se tako što se kao radni sto koristi krov košnice (u hladu), stalak za ramove i slično.

Formiranje odgajivačkog društva za vreme bagremove paše

Svako jako pčelinje društvo, pripremljeno za glavnu (bagremovu) pašu može da se preu-

redi tako da istovremeno sakuplja nektar i uzgaja matičnjake, pod uslovom:

- da je na 10–15 dana do bagremove paše razvijeno kao na slici 1 (sa oko 40 000 pčela, sa najmanje 10 ramova legla u LR košnici, sa preko 10 kg rezervne hrane, sa najmanje 2–3 rama sa pergom;

- da je pčelinje društvo (slika 1) pripremljeno za bagremovu pašu na 10–15 dana do glavne paše kao na slici 2:

- u nastavku na podnjači je matica, 1–2 rama sa otvorenim leglom (ROL), 2 satne osnove (RSO) levo i desno do legla, 2 rama meda i perge (RM–P) do zida košnice, a ostalo su ramovi sa izvučenim saćem (RISO);

- iznad plodišta (donjeg nastavka) je matična rešetka sa letom, a na matičnu rešetku se stavlja drugi nastavak sa preostalim leglom;

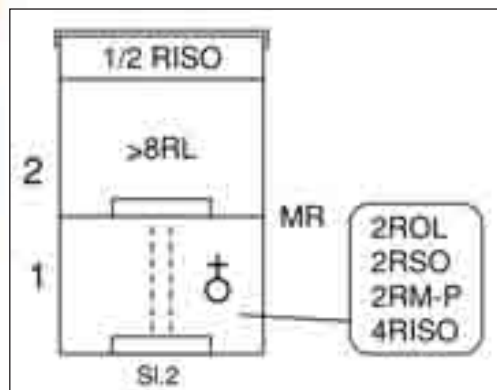
- iznad drugog nastavka stavlja se polunastavak sa izvučenim saćem za smeštaj sve većeg broja mladih pčela kojih je iz dana u dan sve više;

- leto na matičnoj rešetki se zatvara prva 4–5 dana, dok se svo leglo u nastavku iznad matične rešetke ne poklopi, a zatim se leto na matičnoj rešetki otvara.

Foto:
Ivan
Aršić

– da je pčelinje društvo (slika 2) na početku bagremove paše (na 1–2 dana pred bagremovu pašu) preuređeno kao na slici 3:

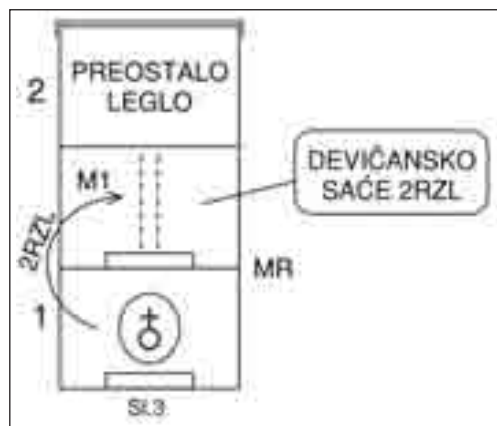

– pripremi se medište (M1) sa devičanskim saćem, s tim što se usred medišta stave 2 rama sa zatvorenim leglom (iz plodišta) iz kojeg mlade pčele izlaze (radi stimulisanja pčela na veći unos), a zatim se medište stavi na matičnu rešetku;

– iznad medišta je nastavak 2 sa preostalim leglom,

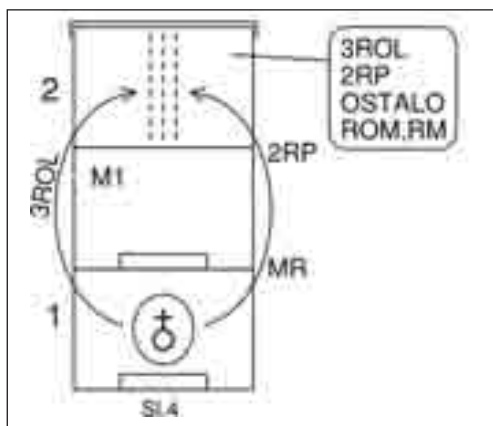
– u plodište (nastavak 1) na mesto prevešana 2 rama sa zatvorenim leglom stave se 2 rama sa satnom osnovom.

Napomena: Sve što je do sada rečeno uz slike 1, 2 i 3, praktično se odnosi na uobičajenu pripremu pčelinjih društava za bagremovu pašu, naročito na stacionarnim pčelinjacima,

ili na pčelinjacima gde se pored bagremove paše ide i na suncokretovu pašu.

Ako pčelar želi da u toku bagremove paše uzgaja matice, svako pčelinje društvo koje je pripravljeno za bagremovu pašu (kao na slikama 1, 2 i 3) može da se preuredi tako da pčelinje društvo istovremeno sakuplja nektar u glavnoj paši i uzgaja matičnjake. Obično se to čini u sredini glavne paše, kada se pčelinje društvo preuredi kao na slici 4:

– na jedan dan pre presađivanja larvi iz plodišta se prebace u gornji nastavak (nastavak 2) tri rama sa otvorenim leglom (3ROL), 2 rama sa pergom (2RP), vodeći računa da se pri tome ne prenese i matica;

– iz sredine medišta se takođe prebace u gornji nastavak 2 rama na kojima je bi-

Foto: Branko Obranović

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ram građevnjak ili 1/2 RSo	RM	ROM	RP	ROL	ROL	ROL	RP	RM	RM

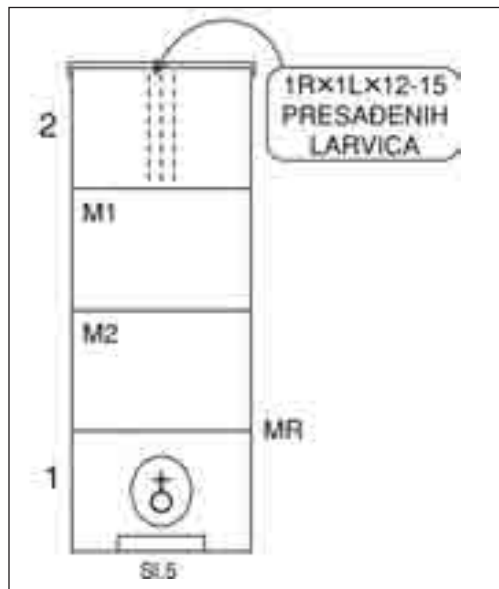
lo zatvoreno leglo (a sada je pretežno med), a na njihovo mesto se stave 2 rama sa devičanskim saćem za med, kao i 1–2 rama sa medom (ukoliko u gornjem nastavku nema dovoljno meda) i napravi se raspored u gornjem nastavku kao u priloženoj tabeli.

U sredini nastavka 2 su: tri rama sa otvorenim leglom, levo i desno su po jedan ram sa pergom, a levo i desno do rama sa pergom su ramovi sa otvorenim i zatvorenim medom. Do zida nastavka 2 je ram građevnjak ili poluram sa satnom osnovom, da bi privukli mlade pčele da tu luče vosak, tj. da ne bi mlade pčele izvlačile zaperke između i na matičnjacima.

Napomena: U gornji nastavak mogu se preneti 3 rama sa otvorenim leglom i pergom i iz pomoćnih društava ukoliko pčelar ne želi da remeti rad pčela u plodištu.

Istog dana, pčelinje društvo se prihrani sirupom (med:voda=1:1) sa po oko 0,2 litra, ujutru i pred večer.

Ukoliko je unos nektara u glavnoj paši intenzivan, dodaje se još jedno medište, M2, kao na slici 5.

Sutra, na oko 3 sata pre preseljavanja larvi iz sredine gornjeg nastavka (sa pozicije 6) izvadi se 1 ram sa otvorenim leglom, stresu pčele sa njega u gornji nastavak, a ram sa leglom bez pčela dodaje se u neko pomoćno društvo.

Istovremeno se iznad ramova sa leglom u gornjem nastavku stavi (razmaže) polenova pogača, koju mlade pčele rado uzimaju bez obzira što u gornjem nastavku imaju 2 rama sa pergom. Uvek je dobro da se u gornji nastavak stresu mlade pčele sa 1–2 rama otvorenog legla iz pomoćnih društava.

Kroz oko 3 sata, u prazan prostor u gornjem nastavku, između 2 rama sa otvorenim leglom (pozicija 6), u prostor sa mnoštvom mladih pčela, stavi se 1 ram sa presađenim larvama (12–15 larvi na jednoj letvici). Opet se iznad ramova sa leglom i presađenim larvama razmaže (stavi) polenova pogača.

Od trenutka presađivanja larvi pa sve dok se matičnjaci ne zatvore (u naredna 4–5 dana) pčelinje društvo se prihranjuje ujutru i pred večer sa po 0,2 litra sirupa (med:voda=1:1).

Kroz oko 5 dana (od momenta presađivanja larvi) izvrši se kontrola matičnjaka, kada se poruše eventualno loši, mali matičnjaci. Istovremeno se pažljivo pregledaju i ona dva rama sa leglom (sada sa zatvorenim leglom, ne bi li se eventualno otkrili prisilni matičnjaci na njima, koji se, ako ih ima, uništavaju).

Kroz 10 dana (od trenutka presađivanja larvi) matičnjaci (najmanje 10) su zreli za formiranje oplodnjaka i svaki od njih je kvalitetan – rapav, dugačak oko 20 mm.

Zaključak

Ako se sve navedene operacije urade dobro, na kraju bagremove paše svako jako pčelinje društvo, dobro pripremljeno za bagremovu pašu, doneće istovremeno dosta meda i odnegovaće najmanje 10 kvalitetnih matičnjaka.

Foto: Dragan Đurković

STRES I PČELINJE DRUŠTVO

Prof. dr Jovan Kulinčević, Beograd, Apicentar

Za razliku od mnogih drugih životinja koje savremeni čovek gaji zbog ekonomske koristi, medonosna pčela je mnogo više povezana sa prirodnim sredinom. U prirodnim uslovima i van kontrole pčelara, ponaša se isto kao i u staništima (košnicama) specijalno za njih napravljenim. Odbegli pčelinji roj u nekom prirodnom staništu (šuplje drvo, udubljenje u steni i slično) opstaće bez teškoća ako u okolini ima dovoljno izvora nektara i polena.

Zbog dramatičnih promena koje je donela savremena civilizacija u pogledu iskorišćavanja prirodnih resursa, postalo je uobičajeno da se mnoge negativnosti koje se javljaju u životu čoveka, životinja pa i biljaka pripisuju stresu.

Vrlo često našim ljudima, pa i pčelarima, nije baš ni jasno šta znači stres. Tačno je da to nije sasvim definisan faktor niti vrsta bolesti, ali definitivno je utvrđeno da je to stanje koje slabi organizam čoveka ili nekog drugog živog bića. Ukratko rečeno, različiti nepovoljni uslovi okoline odražavaju se kao stres, što može oslabiti organizam, ili u našem slučaju pčelinje društvo, tako da vrlo često neka bolest dođe do izražaja.

Pčelinje društvo treba posmatrati kao neku vrstu rezervoara u koji utiče energija u vidu nektara, polena i vode da bi se pretvorila u proizvode pčela (med, vosak, rezerve polena, leglo i pčele). Sve ono što nepovoljno utiče i smanjuje priticanje energije u vidu pomenutih izvora može se smatrati stresom.

Pčelar je najviše zainteresovan za maksimalno iskorišćavanje tog energetskog materijala iz košnice u vidu pčelinjih proizvoda, a savremena poljoprivreda za ukršteno opravišavanje kroz utrošak energije pčela radilica. Očigledno je da i sam pčelar sa svojom težnjom da maksimalno iskoristi pčelinja društva postaje jedna od komponenti stresa.

Vremenske prilike su možda potencijalno jedan od najvećih izvora stresa za pčelinje dru-

štvo. Nepovoljne vremenske prilike smanjuju ili potpuno prekidaju unos nektara i polena u košnice. U proleće, rano odgajanje pčelinjeg legla zahteva veliku količinu energije u vidu hrane. Iznenadan prekid izleta i sakupljanja (niske temperature, kišni dani ili zatvaranje košnica zbog seobe ili primene insekticida na poljoprivrednim kulturama) izaziva težak stres kod pčela. To posebno dolazi do izražaja ako u košnicama nema dovoljno rezervi meda i polena.

Na stres u ovakvoj situaciji pčele reaguju prekidom leženja matice i adekvatnog odgoja legla. Dolazi i do izbacivanja već prethodno odgajenog legla. Na ovaj način dolazi do prekida u razvoju pčelinjeg društva, što predstavlja svojevrsno smanjivanje „investiranja“ u snaženje i rast pčelinjeg društva. Dobar pčelar u takvim stresnim uslovima obezbeđuje dotok hrane u vidu prihranjivanja.

Pod određenim uslovima, snabdevanje pčelinjeg društva vodom može postati kritično. To se događa u sušnim delovima godine kada pčele izletnice moraju da utroše mnogo energije za donošenje vode (velika rastojanja i uvećani broj izleta). Voda je neophodna mladim pčelama za lučenje mleči i razblaživanje meda kod ishrane legla.

Mlado saće, pri izuzetno visokim temperaturama, može se početi topiti u košnici, ako voda nije dobavljiva, bez obzira na provetranje koje vrše pčele. Pčelar treba da smanji ovu vrstu stresa obezbeđivanjem pojila čistom vodom.

S druge strane, za hladnog vremena, vlaga se ne sme zadržavati u košnici, jer će to delovati kao stres na pčelinje klube koje pokušava da održi određenu temperaturu u gnezdu. Isuviše suv vazduh do kojeg može doći veštačkim zagrevanjem košnice, takođe predstavlja potencijalno stresno stanje.

Nagle temperaturne promene u spoljašnjoj sredini takođe izazivaju stres. Ma koliko da se pčele trude da održe temperaturu legla na 34–35 °C, brzo povećanje ili smanjenje spoljašnje temperature odraziće se kao stres. Sve ono što utiče nepovoljno na sposobnost pčela da regulišu temperaturu legla (hladna i vlažna lokacija) uzrokuje veću potrošnju energije.

Prehlađeno leglo je izvanredan primer stresa za pčelinje društvo. Tu imamo previše legla na broj pčela koje treba da ga zagrevaju i hrane. Posledica takvog stanja je uginjavanje legla na ivici gnezda. Zato je neophodno utrošiti više energije da se zamene uginule larve i lutke, a posebno da se već uginulo leglo ukloni iz saća i iz košnice.

Bilo koji faktor koji utiče nepovoljno na ravnotežu u aktivnostima unutar pčelinjeg društva može se okarakterisati kao stres. Neki od ovih važnih faktora su: jačina pčelinjeg društva, odnos broja odraslih pčela prema količini legla i kapacitetu leženja matice. Sve ovo određuje potrebu u energiji da bi pčelinje društvo funkcionisalo normalno. Pošto se larve hrane malim količinama sa velikom učestalošću hranjenja, u košnici je neophodno prisustvo odgovarajuće populacije mladih pčela. Ali, u isto vreme potreban je adekvatan broj odraslih pčela za unošenje nektara, polena i vode.

Dva faktora koji mogu radikalno promeniti ravnotežu su rojenje i trovanje insekticidima. Veštačko rojenje koje pčelar vrši pod nepovoljnim prirodnim uslovima ima sličan efekat, posebno ako se sprovodi nestručno.

Preterano i često nepotrebno manipulisanje pčelinjim društvom deluje kao stres, naročito ako se to radi pod nepovoljnim pašnim uslovima. Isto to važi za upotrebu dima iz dimnice prilikom pregleda pčelinjih društava. Da je dim stresnog karaktera dokazano je pre mnogo godina uporednim istraživanjima u Nemačkoj. Pčelinja društva kod kojih je umesto dima prilikom pregleda korišćena raspršena voda iz prskalice imala su manje nozeme i veće prinose meda u petogodišnjem periodu istraživanja.

Najbolje opšte pravilo da se izbegne stres je održavanje pčelinjeg društva u punoj snazi

sa uvek prisutnom rezervom hrane, mladom i kvalitetnom maticom.

U današnje vreme, kada se radi o odgajanju pčela, posebno otežavajući problem predstavlja parazit *Varroa destructor*. S jedne strane, ona je opasan parazit pčelinjeg legla i odraslih pčela koji u određenim uslovima prouzrokuje oboljenje direktnim parazitiranjem, a može dovesti do stresa čime se aktivira delovanje virusa i drugih mikroorganizama koji izazivaju već poznate bolesti medonosnih pčela (evropska trulež legla, hronična i akutna paraliza pčela i slično). *Varroa* može služiti i kao prenosilac uzročnika tih bolesti.

U poslednje vreme je istraživanjima dokazano da i niz drugih vrsta virusa o kojima se nije mnogo znalo mogu doprineti propadanju pčelinjih društava čiji je imunitet umanjen parazitiranjem varoe. To se može reći i za nozemozu.

Odstranjivanjem varoe, pčelinje društvo se oslobađa direktnog parazitiranja, ali i jednog, možda glavnog uzročnika stresa. To je potrebno učiniti pravovremeno, pre nego što u društvu dođe do potpune destrukcije.

Nekada ni broj varoa u pčelinjem društvu nije presudan da bi virusna infekcija došla do izražaja, jer drugi

Sestra Jovana i dr Antonio Nanetti pregledaju košnice manastira Sveti Stefan u Lipovcu kraj Aleksinca. Prečesti pregledi sa puno dima mogu biti štetni.

nepovoljni faktori o kojima je bilo reči mogu dodatno doprineti ukupnom nepovoljnom efektu na pčelinje društvo.

Ako u pčelinjem društvu nema virusa, i pored velikog broja varoa, društvo će opstati. Očigledno je da su odnosi virusa i varoe u pčelinjem društvu mnogo složeniji nego što to na prvi pogled izgleda.

Sa druge strane, ako se pretera sa upotrebom hemijskih ili drugih sredstava pri suzbijanju varoe, dolazi do novog stresnog efekta koji se može odraziti kroz dezorijentaciju, skraćnje života pčela, akutnog ili hroničnog tro-

vanja određenog dela pčelinje populacije u košnici i do trajnijeg pada imuniteta.

Iako današnje društvo sve više priznaje ulogu stresa u svim sferama svog bitisanja, neophodno je mnogo više znanja i zalaganja da se što više otklanjaju stresni faktori iz čovekove sredine, koji su povezani sa životom medonosnih pčela.

Svi pčelari moraju biti svesni uloge stresa, bez obzira da li on dolazi sa strane ili ga sami pčelari izazivaju svojim postupcima i preteranom težnjom za profitom.

U svakom slučaju, budite oprezni.

Rođen je 1948. u selu Drenovcu kod Prokuplja, gde i pčelari stacionarno od 1987. godine DB košnicama. Od 1991. do 1997. bio je predsednik Društva pčelara u Prokuplju. Za razvoj pčelarstva u Prokuplju odlikovan je zlatnom značkom „Zasluzni pčelar“.

MEDNO I STRESNO

Ljubisav Arandelović, Ul. Generala Tranijea br. 19/12, 18400 Prokuplje

Medonosnu pčelu su tokom evolucije ugrožavali najpre vatra, voda, vetar, medved, miš, pčelarice, stršljeni, ose i drugi neprijatelji. Danas pčelu ometa i čovek, pčelar, nestručnim radom, a poljoprivrednici nesavesnim prskanjem biljaka u cvetu, čime nanose štetu i pčelama, ali i sebi kroz umanjene prinose zbog nedovoljnog opravišavanja.

Prilikom pregleda pčelinjeg društva, podizanjem poklopne daske već se izaziva prvi stres. Na to se nadovezuje dimljenje radi „umirivanja“ pčela. Tom prilikom pčele prekidaju normalan rad u košnici što se odražava na ukupan prinos. Ako se već vrši zadimljavanje, treba koristiti bukov ili vrbov trud (gljivu), koji je prethodno prokuvan. Dim od prokuvanog truda blago deluje na disajne organe pčela.

Stres zbog velikih vrućina najbolje se predupređuje pravovremenim postavljanjem kvalitetnog pojila u blizini pčelinjaka, kako bi vodonošama olakšali posao.

Veštačko rojenje takođe izaziva veliki stres kod pčela ako se vrši u nepovoljnim klimatskim uslovima, kada nema dovoljno hrane u prirodi. Dobijene mlade zajednice imaće lošiji razvoj, pčelar će morati da interveniše prihranjivanjem šećernim sirupom ili pogačama. Nestručnost u izrojanju takođe izaziva stres

pčela. Ako se roj napravi sa manjim brojem odraslih pčela od potrebnog (shodno količini legla), larve se hrane manjom količinom hrane nedovoljnog kvaliteta. Takođe i odgovarajući broj pčela, ali neadekvatne starosne strukture, može da dovede do manjeg ili većeg stresa.

Jedan od najvećih stresova kod pčela danas izaziva trovanje izletnica na nekoj paši, gde se biljke tretiraju hemijskim sredstvima u periodu cvetanja. Gubitkom izletnica remeti se organizacija pčelinjeg društva. Smanjuje se unos nektara, društvo se reorganizuje, matica smanjuje polaganje jaja, mladim pčelama je potrebno određeno vreme da krenu u pašu. Pored toga, izletnice koje ne stradaju na paši vraćaju se u košnicu. Dobar deo njih ne prođe pored stražarica bez borbe zbog stranog mirisa koji nose na sebi. I sama ta borba je stres. One koje uđu u košnicu sa polenom na sebi zagađuju zalihe polena. Neki insekticidi preko polena počinju i hronično da deluju, ubijajući leglo i pčele kroz duži vremenski period.

Društvo pčelara iz Prokuplja je u saradnji sa SO Prokuplje izdalo bilten o zaštiti bilja, koji je podeljen voćarima i povrtarima, prodavcima hemijskih preparata i zemljoradničkim zadrugama. Ova akcija dala je veoma pozitivne rezultate.

PRIRODA, PČELINJE GNEZDO I PČELAR

Velimir Palić

Ul. Vojislava Ilića br. 14, 34000 Kragujevac, (034) 362-967, (034) 387-047, (063) 696-493

Pčelinja zajednica, kojoj i mi možemo pripadati ako nam pčela dozvoli, milionima godina je izgrađivala vrhunske životne i evolucijske mehanizme ili bolje rečeno fenomene, koji su za divljenje i poštovanje. Osnovna nit tih mehanizama je, pre svega, organizovanost koja se oslikava u organizaciji pčelinjeg gnezda. Stoga se nameće osnovno pitanje: zašto se termin pčelinje gnezdo, malo spominje, opisuje, čak ignoriše i konačno zašto pčelari ne sagledaju značaj zakonitosti prisutnih u organizovanju pčelinjeg gnezda kao osnovu funkcionisanja pčelinje zajednice? To je ujedno i osnova uspešnog pčelarenja.

Pčelinje gnezdo je prostor koji je pokriven određenom masom pčela, prostor zaposednut leglom, prostor pokriven rezervnom hranom (med i polen) i prostor koji obezbeđuje dobru ventilaciju, optimalnu vlažnost i temperaturu. Naravno, širina pčelinjeg gnezda je strogo kontrolisana samim pčelama i u toku čitave godine je proporcionalna jačini pčelinje zajednice, ekološkim faktorima (klimatski, edafski, orografski itd) i pašnim prilikama. Ovde se kao vrlo bitan faktor pojavljuje pčelar. Ukoliko pčelar poznaje pravila rada i nagone pčelinje zajednice, praćenjem potreba samog društva on širi ili sužava pčelinje gnezdo u toku godine.

Životni smisao pčelinje zajednice koji je ponekad prosto imaginaran, nemoguć, fenomenalan, najuzvišeniji, svodi se na dva osnovna evolucijska mehanizma pčelinje zajednice, a to su:

– život, preživljavanje i prosperitetni razvoj na osnovu naglog priraštaja mladih i zdravih pčela radilica i

– život i preživljavanje borbom za prikupljanje što veće količine hrane (nektar, polen itd).

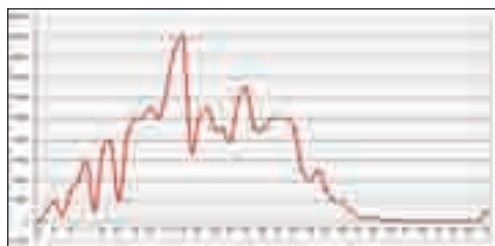
Ako se zadržimo na ove dve konstatacije i ako ih pratimo u toku čitave godine, jasno zapazimo sledeće:

– Avgust je mesec kada počinje nova sezona i pčelinja zajednica se trudi da razvije prvi instinkt preživljavanja, maksimalnim angažovanjem pčela radilica u stimulaciji matice da polaže optimalan broj jaja. To praktično znači da će iz avgustovskog, delom septembarskog legla na svet doći mlade i zdrave zimske pčele.

– Krajem avgusta i prvih dana septembra (najkasnije do 10. IX) kada jenjava prvi instinkt, dobro je aktivirati drugi tj. unos veće količine hrane za zimski, odnosno ranoprolećni, period. Pošto nektara u prirodi nema to ćemo nadomestiti obilnom prihranom šećernim sirupom za samo nekoliko dana u većim porcijama (do 3 litra). Ovde se nameće jedno vrlo jednostavno pitanje: koliko je rezervne hrane potrebno za predstojeći period do prvog unosa nektara? Pitanje je jednostavno. Ako predstojeći period podelimo na dva dela, zimski (od oktobra do februara), kada u proseku treba do 1,5 kg meda mesečno, što je ukupno 7–8 kg, i ranoprolećni (od februara do aprila) kada ukupno treba prosečno 8–12 kg meda mesečno, videćemo da ako smo se pčelarski poneli i oduzeli samo višak meda, lako ćemo doći do ovih rezervi uz svega jednu do dve obilne porcije šećernog sirupa, u pogodno vreme za to, nikako posle 10. septembra.

– Već sredinom zime pčelinjoj zajednici instinkt „govori“ da se postojećim pčelama približava kraj radnog i životnog veka i kao iskra počinje da tinja evolucijski mehanizam preživljavanja laganim dotokom mladih pčela. Do prave buktinje dolazi u momentu kada je odnos umrlih i novorođenih jedinki 1:1. I ovde važi osnovno životno pravilo, da bi došlo do rasta populacije pčelinje zajednice, natalitet

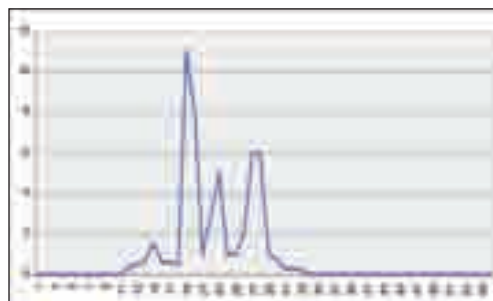
mora biti veći od mortaliteta (smrtnosti). Iskra koja prerasta u buktinju, doživljava pravu eksploziju u periodu pred prvu, glavnu pašu, kada se dešava polaganje nekoliko hiljada jaja od strane dobre matice. Pčelar podržava ovaj instinkt stimulativnom prihranom i adekvatnim operacijama proširenja pčelinjeg gnezda, uz stalnu obnovu osnovne jedinice života pčele, a to je ćelija. Dakle, uklanjanjem starog saća, pravovremenim dodavanjem ramova sa satnim osnovama po obodu pčelinjeg gnezda.

Slika 1. Dijagram intenziteta polaganja jaja matice u toku godine, prikazan po nedeljama (za 24 sata sa malim odstupanjem)

— Kada dođe najsvečaniji momenat, bar za pčelare, a za pčelu je to nešto sasvim normalno, do izražaja dolazi drugi životni instinkt pčele. Odjednom kao da prestaje briga o potomstvu i sve raspoložive snage kreću u medobranje, sa prvom glavnom nektarskom pašom. Tog momenta jako je važno zanemariti pčelinje gnezdo u plodišnom prostoru i pravovremeno proširiti medišni prostor, dodavanjem

nastavaka ili polunastavaka za nektar tj. med. Ako je zaleganje matice gotovo prestalo, zauzetost pčela radilica oko kućnih poslova je minimalna, tako da sve one nakon 5–6 dana postaju pčele izletnice pre svega sakupljačice nektara. Eto nam armije radnika i boraca za

Slika 2. Intenzitet unosa nektara u toku godine, sa malim odstupanjima (zavisno od klimatskih uslova i pašnih prilika)

obežbeđenje hrane, za bespašni i zimski period.

— Juna i jula na neki način se uspostavlja ravnoteža između želje za mladim jedinkama i prikupljanja meda iz vrlo prostih razloga.

Ima dovoljno mladih pčela radilica i relativno dovoljno hrane. Naravno da će ovaj odnos veoma mnogo zavisiti od mesta gde žive pčele, od vremenske situacije i pčelara.

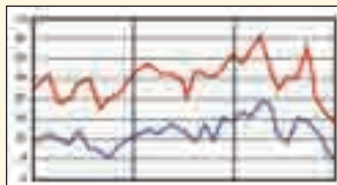
— Dolazi novi avgust, pčelinja zajednica ponovo započinje ples u kojem je čvrsto zagrljen život. Pridružimo se i mi toj igri.

APIMETEOROLOŠKA PROGNOZA ZA MAJ

Dejan Kreculj

Ukoliko se predviđanja meteorologa ostvare, nakon blage zime i ranog proleća, i maj će ove godine biti veoma povoljan za pčele i pčelare. Opšte posmatrano, temperature i količine padavina biće uglavnom u granicama višegodišnjih proseka tako da se može s pravom očekivati da ovaj mesec bude medonosan.

Posmatrano po dekadama, jutarnje i maksimalne dnevne temperature će imati trend blagog porasta: u prvoj dekadi jutarnje temperature će se kretati oko desetog podeoka, da bi oko podneva dostigle dvadeset peti stepen Celzijusove skale. Sredina meseca biće nešto toplija, dok se u trećoj dekadi očekuju znatnija kolebanja temperatura sa izmenama prilično toplog i svežijeg vremena, posebno pod kraj meseca. Ne očekuje se značajniji vetar, a prognozirana srednja mesečna količina padavina u Beogradu i široj okolini iznosi 49 litara po kvadratnom metru, što je nešto niže, ali u granicama višegodišnjeg proseka.

DA LI JE EKONOMSKI OPRAVDANO BITI PČELAR PROFESIONALAC?

Rajko Pejanović

Ul. Avrama Vinavera br. 12/6, 15000 Šabac, (015) 342-530, (064) 404-7968

Pčelinjak profesionalca od 200 košnica nema dobiti! Ovu tvrdnju je u januarском broju Pčelara dokumentovano izneo Dragorad Kovačević, profesionalni pčelar iz Crne Bare u Mačvi. Ona je izazvala razne polemike i uglavnom nevericu kod ogromnog broja pčelara kojima je pčelarstvo hobi ili eventualno dopunsko zanimanje. Jer, u mislima većine naših pčelara, pravi pčelinjak je upravo onaj sa oko 200 pčelinjih zajednica. On je dovoljno veliki da omogući dobijanje najmanje 7–8 tona meda i bar stotinak rojeva, kao i više stotina matice u sezoni. Kada se navedena količina proizvoda (kojima treba dodati polen, propolis i mleč) pretvori u novac, našem prosečnom pčelaru se zavrti u glavi, jer pčelinjak na papiru može ostvariti bruto prihod koji se iskazuje desetinama hiljada evra. Istovremeno je takav pčelinjak, smatra se, dovoljno mali da gotovo sve poslove na njemu može uspešno obaviti sam pčelar uz pomoć jednog člana domaćinstva, najčešće svoje supruge.

Na sastanku redakcije časopisa Pčelar 22. marta, čitav sat je posvećen analizi podataka iznetih u članku gospodina Kovačevića. Bilo je mišljenja da je izneta slika rentabilnosti profesionalnog pčelinjaka previše sumorna. Doveden je u sumnju i navod da je dugogodišnji prosečan prinos meda, po pčelinjoj zajednici, sa 4 paše, samo 34 kg. Tek kada je Vladimir

Hunjadi iz Petrovaradina izneo, da je u 2006. godini, takođe sa 4 paše, vrcao ukupno 36 kg, a urednik Živadinović podsetio da je, po podacima kojima SPOS raspolaže za svoje članove, prosečan prinos po pčelinjoj zajednici u Srbiji 16,7 kg, zaključeno je da navedeni članak prilično realno predstavlja sadašnje stanje našeg pčelarstva.

Nekada je, znamo, bavljenje pčelarstvom bilo znatno unosnije, pa je, kako navodi i gospodin Kovačević: „...u to vreme našem poljoprivrednom domaćinstvu donosilo solidne prihode“. Mačva je, na primer, bila poznata po dobroj bagremovoj paši, na koju su pčele doseljavane čak iz Slovenije. Prof. dr Jože Rihar u jednom tekstu hvali pašu u Mačvi, navodeći da je nekada, prvi dan po doseljavanju registrovao unos od 8 kg nektara. Sve do osamdesetih godina prošlog veka Mačvani su pčelari mahom stacionarno i vrcali 25–30 kg meda po pčelinjoj zajednici. Od tada bagrema nema u Mačvi, nestao je u sprovođenju komasacije, pa pčelari moraju seliti na pašu u Podrinje i time povećavati troškove.

Prirodni uslovi, zna se, presudno utiču na rentabilnost pčelarenja. Tamo gde su oni dobri isplati se pčelari čak i kad su cene i ostali faktori tržišta manje povoljni. Primer za to su pčelari opštine Šid kao i nekih drugih krajeva u Srbiji. A o tome koliko se uspešno može pčelari tamo gde su i prirodni i tržišni uslovi veoma povoljni govori sledeći primer iz Republike Srpske.

Jedne večeri, početkom februara, zazvonio je telefon u mom stanu i sa druge strane začuh energičan glas: „Halo, gospodin Pejanović... ovde Nebojša Andrić, profesionalni pčelar, predsednik pčelarskog društva opštine Petrovo... da, blizu Tuzle i Doboja. Želeli bismo da Vas angažujemo za jedno pčelarsko predavanje... na na-

šoj skupštini. Predlažem da dodate autobu-
som... od Bijeljine, gde morate presedati, do Tu-
zle ima nepunih 70 kilometara... ako nije pro-
blem prenesite SPOS-u da časopis Pčelar ne sti-
že redovno... bićemo zahvalni ako nam donese-
te nekoliko primeraka pilot brojeva na latinici...
voleli bi da vidimo i Šabački Pčelar... bilo bi mi
drago da dodate dan ranije i budete moj gost“.

Tako smo, Branislav Đuričić i ja, krenuli
drugog marta na put. Na autobuskoj stanici u
Gračanici sačekao nas je Nebojša, visok na-
smejan čovek četrdesetih godina. Posle vožnje
od 20 minuta našli smo se u njegovom domu,
gde nas je sa iskrenom dobrodošlicom pozdra-
vila gospođa Andrić.

Razgovor je počeo odmah, a trajao je sve
do ponoći. Nas je zanimalo kako se pčelari u

ovom kraju, nadomak planine Ozren, gde se
plasira med i ostali pčelarski proizvodi i kakve
su cene, a Nebojšu trenutno stanje u pčelar-
stvu Srbije, šta se radi u SPOS-u...

Andrići su profesionalni pčelari, žive is-
ključivo od pčelarstva i veoma su zadovoljni
svojim standardom. Nebojša je izneo: „Sve što
imamo stekli smo od rada sa pčelama u posled-
njih desetak godina. A imamo novu kuću sa
centralnim grejanjem u kojoj su i sve stvari nove
i savremene. Tu je i pomoćna zgrada, takođe no-
va, sa registrovanim prostorijama za prihvat, vr-
canje, pakovanje i skladištenje meda i stolar-
skom radionicom.“

Dva vozila u odličnom stanju, kombi i put-
nički auto sa prikolicom. I naravno pčelinjak sa
200 zazimljenih pčelinjih zajednica u LR košni-
cama. Pčelarimo stacionarno, jer su prirodni
uslovi takvi da ne moramo seliti. Pčelinjak za
medobranje od stotina zajednica, smešten je is-
pod Ozrena, nekoliko kilometara odavde, na

placu od pola hektara koji sam kupio, a na nje-
mu imam i zidani pčelarski objekat. Sada oko
njega, videćete ujutro, podižem ogradu. Pčeli-
njak je daleko od naselja i bilo kakvih zagađiva-
ča. Samtram da bi taj pčelinjak ispunjavao sve
uslove za organsku proizvodnju pčelinjih proiz-
voda.

Paša oko pčelinjaka počinje polovinom fe-
bruara, kad cveta prolećna crnjuša, odnosno
vrijesak. Ona traje najmanje mesec dana, a mo-
že se izvrcati 5–10 kg veoma traženog meda po
jednoj zajednici. Vi u Srbiji to nemate. Na njoj
se pčele odlično razvijaju. Zatim slede ostale pa-
še: vrba, voće, bagrem, koga nema dovoljno, li-
vada, četinari... i na kraju od polovine septem-
bra bršljan. Cele sezone ima tihe paše, pa zajed-
nice nije potrebno prihranjivati. Vrca se više pu-
ta u sezoni i dobije oko 30 kg po zajednici, uz
ostavljanje dovoljne rezerve meda za zimu.

Kao što rekoh, nema selidbe, nema prihra-
ne, pa tako ni velikih troškova oko toga. Imam
četiri vrste meda: vrijesak i livadu koji su crve-
ne boje, šumski koji je taman i bagrem.

Bagrem se kod nas manje troši, jer su više na
ceni tamni medovi. Imam i mešavine meda sa
polenom, propolisom i mlečom. Sakupim do
150 kg polena, spoljnim hvatačima na letu, jer
imam mahom klasične drvene podnjače i to mi
je dovoljno za navedene mešavine i polenske po-
gače koje koristim samo na pčelinjaku za uzgoj
matica.

Taj pčelinjak od oko 60 zajednica je smešten
ovde pored kuće, videli ste ga, na prostoru od tri-
desetak ari i na njemu odgajim oko 1 500 matic-
a u sezoni. Registrovan sam za uzgoj matica. Te
zajednice su udaljene od planinske paše, pa se
moraju prihranjivati. Imam i treći pčelinjak, na
udaljenosti od jednog kilometra od kuće, sa pe-
desetak zajednica koje služe za formiranje roje-

va. U 2006. godini prodao sam oko 200 rojeva, uglavnom paketnih. Na svom pčelinjaku koristim šećerne pogače za prihranu koje sam pravim. Šećer je kod nas jeftiniji, pogača u prodaji košta oko 2 marke ili 80 vaših dinara. Košnice, ramove, skupljače polena i ostalo pravim sam tokom zime u mojoj radionici.

Čuli ste, od oko 200 zazimljenih zajednica proizvedem: 1 500 matica u LR nastavcima podeljenim na 4 dela, oko 200 rojeva u zavisnosti od potražnje i prosečno 3 tone meda. Tu je naravno i polen, propolis, mleč kao i stotinak kilograma voska.

Troškovi su svedeni na najmanju meru: ne seli se, pčelinjak za medobranje ne prihranjujem, a košnice, ramove i pogače pravim sam u toku jeseni i zime.

Imam dobru opremu: prohromsku radijalnu centrifugu za 30 ramova, otklapač saća, dekrystalizatore meda za kante i tegle, mlin za šećer, topionike voska, mešalicu za pogače, mešalicu za mešavine meda i polena, kao i potrebnu opremu za presađivanje larvi i uzgoj matica. Jedino satne osnove naručujem u Banja Luci i to isključivo od mog voska.

Sve pčelarske poslove obavljamo sami. Samo oko rojeva i matica moram povremeno angažovati tuđu radnu snagu“.

Pažljivo smo slušali domaćinovo izlaganje, ne prekidajući ga. Ovo je, po našoj oceni, predstavljalo vrhunsko predavanje iz oblasti pčelarske prakse.

Kad je Nebojša završio postavili smo još samo dva pitanja: *Da li imaš nameru povećava-*

ti pčelinjak i količinu meda i kako i po kojim cenama realizuješ med i ostale proizvode? Usledio je odgovor:

„Nemam nameru povećavati pčelinjak. Ovaj broj je sasvim dovoljan za pristojan život. Veći pčelinjak bi bilo teže pratiti, trebalo bi više rada, naročito tuđeg i više troškova, a povećali bi se i rizici poslovanja.

A zar je malo dobiti tri tone ovakvog meda koji bi se mogao deklarirati kao organski? Šta mislite, kako bih sa njim prošao na Tašmajdanu? Važan je, a u budućnosti će biti sve važniji kvalitet u odnosu na kvantitet. Ja bih mogao imati i dvostruko više meda, od postojećeg broja košnica, ako bih selio, recimo na bagrem koga u okolini nemam dovoljno, ali smatram da je ovako bolje.

Cena medu kod nas je 10 maraka tegla. To je na malo. Mešavine su skuplje. Ako ga dam po 8 maraka prodaja ide mnogo brže. Cena na veliko odnosno na kantu je 5–6 maraka.

Veliki gradovi kao što su Tuzla i Sarajevo potroše puno meda. Med prodajem uglavnom na malo i tako realizujem najmanje dve trećine proizvodnje.

Redovno se pojavljujem na svim izložbama pčelinjih proizvoda, vidite, imam puno diploma i medalja, koje sam dobio za kvalitet mojih medova. Evo ovu zlatnu sam dobio u Sarajevu, pre godinu dana, za najkvalitetniji med od vrieska. Veliki deo meda ode kroz mešavine, a bagrem, koga nemam mnogo, pakujem u tegle sa isećenim komadom saća i tako postizem bolju cenu.

Rojevi i matice imaju sličnu cenu kao kod vas u Srbiji i naplaćuju se odmah, pri isporuci. Eto, to je to, a sad vi meni pričajte kako je u Srbiji?“

Priča je opet trajala dugo... Ujutro smo ranije ustali, dok se spremao doručak prošli smo kroz sve pčelarske prostorije i videli opremu.

Zatim smo se uputili na pčelinjake, usput videli crnjušu u cvetu i napravili fotografije koje prate ovaj tekst. Posle predavanja pozvali smo pčelare Petrova da nas posete u Šapcu.

Poziv je prihvaćen, dogovoreno je da se ponovo vidimo u oktobru u vreme izložbe na Tašmajdanu koju pčelari Petrova posećuju kolektivno.

Posetite novu internet prezentaciju časopisa Pčelar na

www.poljoberza.net/pcelar.aspx

sajtu saradniku SPOS-a. Ovaj sajt predstavlja prvi internet oglasni prostor namenjen poljoprivredi i pratećoj industriji. Na njemu možete postaviti i besplatni oglas.

ISTAKNUTI PČELARSKI UČITELJ SRETEN M. ADŽIĆ (1856 – 1933)

Duško Grbović, diplomirani historičar – viši kustos
Zavičajni muzej, Jagodina

Godine 2006. navršilo se 150 godina od rođenja vrsnog pedagoga Sretena M. Adžića. Delatnost Muške učiteljske škole u Jagodini u periodu od njenog osnivanja, 1898. godine, pa do početka Prvog svetskog rata 1914. godine, neraskidivo je vezana za ime njenog prvog i dugogodišnjeg upravnika, Sretena Adžića. Učestvovao je u njenom osnivanju, bio njen ideolog i autor unutrašnje organizacije škole. On je svojim dugogodišnjim upraviteljskim, organizacionim i pedagoškim radom ovoj prosvetnoj ustanovi utisnuo pečat koji će škola dugo nositi i nakon njegove smrti 1933. godine. Koristeći svoje mnogostruke sposobnosti i razvijajući maksimalno raznovrsne delatnosti u samoj Učiteljskoj školi i van nje, Adžić je zaista mnogo uradio. Pored pedagogije i organizacije, Adžić se sa uspehom bavio i mnogim drugim problemima. Pisao je vrlo mnogo. O ovome svedoči bogata bibliografija. Pisao je o pitanjima iz pedagogije, organizacije, psihologije, vrtlarstvu, telesnom vaspitanju, zakonodavstvu. Oblast kojom se takođe bavio i gde je utisnuo svoj trajni pečat je i pčelarstvo.

Na osnovu proučene građe, Adžićevo bavljenje pčelarstvom može se podeliti na dva segmenta. Prvi period obuhvata delatnost od 1898–1914. godine, dakle Adžićevog upravljanja Učiteljskom školom, kada su praktično primenjivana dostignuća racionalnog pčelarstva. Drugi period bi obuhvatao vreme nakon Prvog svetskog rata, odnosno penzionisanja, 1918. odnosno 1924. godine, do njegove smrti 1933. godine, kada se uglavnom bavio publikovanjem radova o pčelarstvu, a neki su ostali u rukopisu.

Godine 1899, u proleće, Pčelarsko-voćarska zadruga iz Beograda poklonila je Muškoj učiteljskoj školi u Jagodini dve moderne košnice sa pokretnim saćem, tzv. „đerzonke“ srpskog tipa sa pčelama, te se sa njima počelo

baviti pčelarenjem u školi. Ovaj tip košnice napravljen je 1845. godine, a 1882. godine u Srbiju su je doneli generali Jovan Dragašević i Đura Horvatović. Tvrdi se da ima podataka da se u Jagodini počelo pčelariti „đerzonkama“ 1884. godine. Poklonjene košnice su do 1901. bile smeštene u školskom dvorištu. Pošto su bili slabi rojevi, pažnja te 1899. godine je bila usredsređena da se oni ojačaju, da bi se od jeseni te godine, kad se budu nabavile i potrebne spravne, učenici mogli učiti pčelarenju. Brigu oko košnica preuzeo je Dimitrije Dimitrijević (1862–1935), učitelj jagodinske osnovne škole, istaknuti pčelar i jedan od poverenika Srpskog pčelarskog društva za okrug moravski.

Proleća 1901. pčelinjak je izmešten na novo mesto, kasnije je to mesto činilo deo šire okućnice poljoprivrednog dobra. Oko njega bila je zasađena živa ograda od divlje pomorandže (maklure). Podignut je, na ulazu, šestougaoni zimski paviljon za 20 košnica, gde su se košnice zimi unosile i tako čuvale od jakih mrazeva.

Inače, te 1901. godine udareni su temelji velikom školskom poljoprivrednom instruktivnom i oglednom imanju. Bilo je površine 110 000 m² i bilo je jedno od najuređenijih i najlepših poljoprivrednih imanja ne samo u Jagodini već i široj okolini. Ovo imanje služilo je učenicima za proučavanje poljoprivrede, za praktičan rad, vežbanja i ogleda, ali je ujedno i predstavljalo za roditelje učenika i druge poljoprivrednike ugledno imanje.

Godine 1907. propisana su Pravila za rukovanje i rad na imanju. U članu 13. za pčelinjak piše:

„Zavodski će pčelanik (pčelinjak – primedba autora) služiti poglavito pouci učeničkoj u racionalnom pčelarenju. Suvišni rojevi zajedno s košnicama mogu se, radi zapata, prodava-

ti u korist državne kase, prvenstveno učenicima i njihovim porodicama i učiteljima Narodnih škola, a zatim i privatnim potraživaocima, po proceni komisije od nastavnika Poljoprivrede, školskog vrtlara i jednog nastavnika ili zavodskog ekonomista. Isto to važi i za prodaju suviška meda i voska“.

Proizvodi sa imanja izlagani su na domaćim i međunarodnim izložbama. Dokazi kvaliteta proizvoda i dobre organizacije rada na imanju predstavljaju javna priznanja oličena u odlikovanjima dobijenim na poljoprivrednim izložbama u zemlji i inostranstvu. Učiteljska škola je 1906. godine od Srpskog poljoprivrednog društva dobila pohvalnicu za veoma krupne dunje.

Godine 1907. u Londonu je održana Balkanska izložba (učestvovali Srbija, Crna Gora i Bugarska) na kojoj su izlagani proizvodi iz raznih oblasti. Na ovu izložbu Učiteljska škola je poslala očuvan med od 8, 6, 4 i 2 godine. O kvalitetu meda svedoči i zlatna medalja koju je Učiteljska škola dobila tom prilikom. Čuvanje meda se nastavilo i posle izložbe u Londonu. Godine 1914. postojao je med star 14 godina, koji se po Adžićevim rečima, samo slegao 1–2 cm od vrha, dobio zagasitu boju i bio se zgusnuo. O načinu kako što duže sačuvati kvalitetan med, Adžić je pisao posle Prvog svetskog rata, napominjući da su za dugo čuvanje pogodni lipov i borov med.

Nakon razaranja koje je Učiteljska škola pa i imanje pretrpelo od strane okupatora u Prvom svetskom ratu, ona se polako obnavlja kao i njeno imanje. Pčelinjak se pominje u prvoj polovini dvadesetih godina prošlog veka, da bi se u prvoj polovini tridesetih godina izneo podatak da pčelinjak više ne postoji. Postojanje pčelinjaka na imanju Učiteljske škole registruje se pedesetih godina kada je služio, verovatno između ostalog, za praksu i oglednu nastavu pčelarima.

Izbijanjem Prvog svetskog rata, odnosno premeštanjem Sretena Adžića nakon završetka rata na novu dužnost, moglo bi se reći da se završava njegova prva faza delovanja u pčelarstvu tj. praktična primena metoda racionalnog

pčelarstva na pčelinjaku Učiteljske škole u Jagodini. Nakon penzionisanja pa do smrti, od 1924. do 1933. godine, nastaje novi period delatnosti Sretena Adžića vezanog za pčelarstvo. On se ogleda u plodnom spisateljskom radu koji je rezultirao brojnim člancima i nekim samostalnim publikacijama, a ostalo je i nepublikovanih tekstova.

Svoje tekstove iz pčelarstva publikovao je u Pčelaru, Mladom zadrugaru, Težaku, Poljoprivrednom glasniku novosadskom, Poljoprivrednom kalendaru beogradskom, Poljoprivrednim kalendarima, Glasniku Ministarstva poljoprivrede i voda, Glasniku podmlatka Crvenog krsta, Dečjem listu, Narodnom prosvetitelju. Tu iznosi rezultate i iskustvo svog dugogodišnjeg bavljenja pčelarstvom. Stručnjak je za medonosno bilje, pa u časopisu Pčelar daje savete vezane za medonosno bilje.

Među ovim brojnim radovima, svakako treba istaći njegovu monografiju MEDONOSNO ŠIBLJE I DRVEĆE, koja je u izdanju Ministarstva poljoprivrede i voda objavljena 1924. godine. O velikoj popularnosti ove publikacije svedoče i činjenice da je bila rasprodana prve godine kada je izašla i da je bila tražena i nekoliko godina kasnije nakon objavljivanja. Adžić je pripremao novo izdanje ove publikacije, ali je, na osnovu prikupljenih podataka, nije ponovo izdao, osim pojedinih delova, dok su ostali delovi ostali u rukopisu. Godine 1932. izašla je manja samostalna publikacija o medonosnim biljkama, ODBIR NAJMEDONOSNIJIH BILJAKA JUGOSLAVIJE. Povodom njegove smrti (9. decembar 1933) u Pčelaru br. 1 za januar 1934. godine izašao je poduži nekrolog. U časopisu „Napredno pčelarstvo“ br. 9–10, septembar–oktobar 1956, publikovan je prigodan tekst povodom stogodišnjice njegovog rođenja koji ističe Adžićeve zasluge na polju pčelarstva. Tekst se završava rečima: „Neka je slava neumrlom pčelarskom radniku i vaspitaču SRETENU M. ADŽIĆU!“.

Pčelarsko društvo u Trsteniku, gde je u jednom periodu službovao Sreten Adžić, od 2004. godine nosi njegovo ime.

Savetovanje u Smederevskoj Palanci

U Smederevskoj Palanci je u organizaciji PD „Jasenica“ uz pokroviteljstvo SO Smederevska Palanka i generalnog sponzora „Zlatne pčele“ iz Rače, 17. februara održano XI Savetovanje za pčelare pred oko 300 pčelara, uz bogatu izložbu. Posle pozdravne reči **Toplice Miladinovića**, predsednika PD „Jasenica“, predavanja su održali **Veroljub Umeljić, dipl. ing.**, **Živoslav Stojanović** i **prof. dr Jovan Kulinčević**.

Savetovanje su pratili TV Jasenica i TV Dević. Istog dana, u 20 sati, u studiju TV Jasenica gostovali su predavači i odgovarali na pitanja pčelara upućena telefonom sa veoma velikog prostora na kome se ova televizija vidi. Zahvaljujemo svima na pomoći u organizaciji, a pčelarima na poseti.

Radoslav Vujić

Vitezovi meda

Ako je u vinu istina, onda je u medu – zdravlje.

U Srbiji pčelari, njih oko 12 000 organizovanih u SPOS, proizvode oko 6 000 tona „zdravlja“. U Subotici je to 120 tona koje građanima ponudi UP „Pčela“.

Želeći da se pospeši pčelarstvo, ali i zdravstvena zaštita pčela i proizvoda, „Pčela“ je pre desetak godina organizovala prvi sajam meda i otpočela tesnu saradnju sa mnogim udruženjima u Srbiji.

Po ugledu na pčelare u Hrvatskoj i Mađarskoj, u Subotici je osnovan i prvi pčelarski red vitezovi meda, koji će nositi naziv „Subotička ravnica“, a prošlogodišnja kraljica meda **Aleksandra Stepanović** iz Rače promovisala je prvih dvanaest vitezova (**Jožef Agardi, Jadranka Vučetić, Anton Lulić, Pal Kiralj, Antal Holo, Petar Vojnić Zelić, Kalman Sudarević, Jovan Glončak, Ištvan Benčik, Nedeljko Lečić, Vojislav Kapor** i **Ivan Pinter**).

Svečanosti su prisustvovali i vitezovi meda iz Mađarske i Hrvatske, članovi viteškog reda „Sveti Ambrozije“ i „Hunor“, kao i vitezovi vina „Arena Zabatkiensis“, a njihov kancelar **Dorđe Dragojlović** je izrazio zadovoljstvo što će Srbija posle vitezova vina, prvi put ustaljenih u Subotici, dobiti još jedan viteški red.

U Mađarskoj ima pet pčelarskih viteških redova. **Dr med. Stipan Kovačić** iz Hrvatske napomenuo je da su vitezovi meda u ovoj državi ustoličeni u Hlebinama.

M. Popadić

Teče med lajkovačkom prugom

U Lajkovcu je 25. marta 2007. održana prva pčelarska manifestacija „Dani pčelarstva“, koju je otvorio predsednik opštine. Uz besprekornu orga-

nizaciju u predivnom ambijentu, građani i pčelari su mogli da se snabdeju medom i pčelarskim repromaterijalom, ali i da odslušaju predavanja i okrugli sto na temu savremenih trendova u pčelarstvu (**prof. dr Jovan Kulinčević, dr med. Verica Milojković, dr med. Rodoljub Živadinović** i članovi IO SPOS-a **Rajko Pejanović** i **Dragan Beljinac**).

Urednik

Dobra pčelarska praksa i u Podgorici

Nakon uspešnog seminara o HACCP sistemu i dobroj pčelarskoj praksi koji je održan u Aleksincu 4. marta, Savez pčelarskih organizacija Crne Gore je izrazio želju da se slična edukacija obavi i u ovoj, nama susednoj zemlji. Tako je seminar u potpunosti preuzet i

održan u Podgorici 22. aprila 2007. godine pred predstavnicima svih društava pčelara Crne Gore (detalje pogledajte u Pčelaru za mart 2007, 129. strana). U vreme precvetavanja bagrema u Crnoj Gori i širenja njegovog opojnog mirisa, **mr Dragan Pušara** iz Ministarstva poljoprivrede Srbije, **mr Milan Dopuđa** i **dr med. Rodoljub Živadinović** upoznali su prisutne sa kompletnom problematikom i oslobodili ih nepotrebnih strahova.

Skupština u Gornjem Milanovcu

DP „Matica“ iz Gornjeg Milanovca je 24. decembra 2006. održalo svoju redovnu godišnju skupštinu na kojoj je usvojen izveštaj o radu u 2006. godini i program rada u 2007. godini. Skupštini je prisustvovalo više od 100 pčelara rudničko-takovskog kraja. Kako je u toku registracija pčelara preko SPOS-a, povećano je interesovanje pčelara za učlanjenje. Do sada je društvo imalo 90 članova, a u ovoj godini očekujemo bar 150. Dodeljena su i priznanja zaslužnima. Na kraju je predsednik Asocijacije zlatiborsko-moravičkog okruga, profesor **Đoko Zečević** održao predavanje bez nadoknade honorara i putnih troškova na temu *Izimljavanje pčelinjih društava i priprema za glavnu pašu.*

Zoran Zarić

Osnovana Asocijacija odgajivača karnike Republike Srbije

Osnivačka skupština registrovanih proizvođača matica Republike Srbije održana je 12. maja 2006. u Karanovcu kod Petrova na kojoj je formirana Asocijacija odgajivača karnike Republike Srbije. Osim odgajivača, skupštini su prisustvovali i gosti sa Poljoprivrednog fakulteta u Banja Luci i Selekcijske službe Banja Luka RS. Cilj organizovanja je razvoj, zaštita i unapređenje odgajanja i selekcije matica domaće karnike, promovisanje domaće rase pčela i ostvarivanje zajedničkih interesa odgajivača. Asocijacija ima ostvarenu saradnju sa Ministarstvom poljoprivrede Republike Srbije.

Za predsednika Asocijacije izabran je **Andrić Nebojša**, za potpredsednika **Radivoje Maksimović**, sekretara **Goran Mirjanić**, dok su **Lazo Grbić** i **Željko Maletić** članovi Izvršnog odbora. U Asocijaciju su učlanjena dva Selekcijska centra : Doboj, tj. Karanovac za kontinentalni tip autohtone rase (vlasnik Andrić Nebojša) i Trebinje za mediteranski tip

autohtone rase (vlasnik Radivoje Maksimović) i sedam repro centara (Karanovac, Banja Luka, Derventa, Gradiška, Rudo, Omarska i Trebinje). Kontakt telefoni su: 053/797-244 i 061/654-430.

Andrić Nebojša, predsednik

Bagrdanci utrostručili članstvo

U subotu, 28. januara 2007. održana je godišnja skupština i sečenje slavskog kolača

pred pedesetak pčelara i gostiju iz Batočine, Lapova i Jagodine.

Predsednik, Branislav Milanović

Skupština u Priboju

UP Priboj održalo je 4. februara 2007. godine redovnu Skupštinu na kojoj su usvojeni izveštaj o radu i program rada za narednu godinu. Dodeljena su priznanja zaslužnima koja je uručio predsednik Asocijacije zlatiborsko-moravičkog okruga **Đoko Zečević**, koji je govorio o radu Asocijacije i registraciji pčelinjaka. Pored brojnih gostiju iz Užica, Arilja, Nove Varoši, Sjenice, Prijepolja, Rudog i Višegrada, gostovao je i predsednik Skupštine SPOS-a **Milić Vukić**. Predavanje o uzgoju matica JENTER i NICOT aparatima, kao i o radovima na prolećnom razvoju društava održao je **Veroljub Umeljić** iz Kragujevca. Svima je podeljen bilten udruženja. Svi pčelari su pohvalili ujedinjenje pčelarskih društava u Priboju.

Savo Mrdak, sekretar

IZVEŠTAJ SA SEDNICA IO SPOS-a

Na sednici održanoj 28. januara, IO SPOS-a je doneo sledeće odluke. Poništena je prethodna odluka o sukcesivnom objavljivanju radova sa III Kongresa SPOS-a u časopisu Pčelar, i odlučeno je da se štampa Zbornik pristiglih radova u 500 primeraka. Povećane su cene oglasa u Pčelaru za 30% od 1. aprila 2007. Usvojen je finansijski izveštaj i predlog finansijskog plana. Zaduženi su predsednik i zamenik predsednika da sačine predlog programa rada za 2007. godinu, da isti dostave svim članovima Izvršnog odbora do kraja nedelje, a članovi Izvršnog odbora, ako imaju dopune da ih i daju, te da predlog programa sa svojim dopunama vrate predsedniku, a u cilju blagovremenog slanja poziva i materijala za Skupštinu. U Pčelaru se do daljeg neće objavljivati oglasi neregistrovanih odgajivača matica. Slobodna sredstva će se oročiti. Dodeljeno je 20 knjiga DP Užice od kojih se 15 komada plaća, a 5 komada se poklanja zbog proslave 70 godina neprekidnog rada.

Na sednici održanoj 17. marta, IO SPOS-a je doneo sledeće odluke. Svako društvo pčelara koje broji do 100 članova dobiće jedan primerak Zbornika sa Kongresa, a raspodela će biti izvršena na osnovu evidencije članstva za 2007. godinu. Odobreni su troškovi ručka za Skupštinu SPOS-a, održanu 24. februara 2007. na Veterinarskom fakultetu. Razmatran je rad Komisija SPOS-a i odlučeno je da sastav ko-

misija za nagrade i priznanja, za predavače i za medonosno bilje ostane isti. U Komisiju za međunarodnu saradnju su izabrani prof. dr Zoran Stanimirović i Lev Plužnikov, umesto prof. dr Miće Mladenovića i prof. dr Milana Čirovića. U Komisiju za bolesti pčela je umesto Avramović Dragana izabran Bacić Dragan, a za predsednika je imenovan Jožef Agardi. Za Koordinatora SPOS-a za saradnju sa državnim organima od 17. marta 2007. imenovan je dr med. Rodoljub Živadinović, a odluka o naknadi za angažovanje biće doneta na narednom sastanku. Putni troškovi će mu biti nadoknađivani bez dnevnica. Živoslav Stojanović i Jožef Agardi predstavljaju SPOS na prvom Kongresu Balkanske federacije pčelarskih organizacija od 29. marta do 1. aprila 2007. godine u Istanbulu. Živoslav Stojanović i Rodoljub Živadinović predstavljaju SPOS na Kongresu Apimondije u Melburnu septembra 2007. godine. Prihvata se učešće u Organizacionom odboru za izložbu Tašmajdan 2007. uz sledeće uslove: 1) da se odluke donose konsenzusom, tj. da nema preglasavanja; 2) da ugovorom bude predviđeno da se radi superanaliza u slučaju da prva analiza pokaže nepovoljne rezultate i to o trošku onog koji traži superanalizu, sa pravom za objavljivanje u časopisu Pčelar.

Sanja Milanovac, Borajka Vitava, Kragujevačka bb.
Tel: 032 716 527, Fax: 032 720 750, mob: 069 606 619

Tegle za med

vuplast

100% prirodne

PET

1000 g
500 g
1000 g
1000 g
500 g

IN MEMORIAM

Marinković Vitomir, pčelar iz Smederevske Palanke, preminuo je 6. januara 2007. godine u 81. godini života.

Pčelarstvom se bavio čitavih 65 godina od svoje rane mladosti. Dugogodišnji je član SPOS-a i društva pčelara „Jasenica“ u Smederevskoj Palanci. Dobitnik je mnogih nagrada, diplome profesora Jovana Živanovića, diplome Zaslužni pčelar, Zlatne pčele i mnogih drugih priznanja.

DP „Jasenica“

Na samom početku 2007. godine prestalo je da kuca plemenito srce Milana Tešića, prvog i počasnog predsednika udruženja „Čačanska pčela“ iz Čačka.

U 88. godini za sobom ostavi 80 košnica. Poratni poljoprivredni stručnjak, dobro je znao spregu biljaka i pčele. Diploma „Jovan Živanović“ i ostala pčelarska priznanja krasila su zidove njegove kuće.

Tih, smiren, pun znanja i pčelarskog iskustva, svakog je podučavao. Večna mu slava i hvala!

DP „Čačanska pčela“, Čačak

26. juna 2006. godine preminuo je član Društva pčelara „Čačak“ Petar Hadžić. Bio je pčelar hobista celog života. Zaljubljen u pčele i do kraja života odan svome Društvu. Spreman da pomogne svakom pčelaru. Organizator je proslave DP „Čačak“ 2005. godine. Neka mu je slava i hvala za sve što je uradio za pčelarstvo.

DP „Čačak“

Zauvek nas je napustio naš drug i pčelar Zvonimir Vasić (1945–2006). S poštovanjem čuvaćemo uspomenu na njega. Neka mu je večna slava i hvala za sve što je učinio za pčelarstvo.

DP Veliko Gradište i Golubac

Marić Dragan, pčelar iz Bajine Bašte, tragično je izgubio život 31. januara 2007. Bio je član Društva pčelara „Polen“, ugledan i vredan pčelar. Neka počiva u miru i neka mu je večna slava i hvala.

DP Bajina Bašta

PČELARSKA FARMA JEVTIĆ

MATICE
PAKETNI ROJEVI
ROJEVI NA DB RAMOVIMA
ROJEVI NA LR RAMOVIMA

PROIZVODNA DRUŠTVA
KOŠNICE, MED
FORMIRANJE KOMPLETNOG PČELINJAKA
ISPORUKA U NAŠOJ AMBALAŽI

MILAN JEVTIĆ 35267 OPARIĆ
(035) 722 564 (063) 895 85 08

MILANJEVTIC.COM
MILANJEVTIC@PTT.YU

Станица за репродукцију матица у Лапову нуди пчеларима за 2007. годину

1. Оплођење и обележене матице 2007. год.
2. Ројеве на ДБ, ЛР и Фарар рамовима
3. Мед: багремов, ливадски и сунцокретов.

Пчелар: Несторовић Радоје - НЕСТОП

Тел: 034-853-912, 034-862-163, Моб: 064 43 76 469, 063 89 68 728

PAKETNI ROLNVI
ROLEVI NA OD 1 DO 1000
MLAGE SUPRANENI MATICE
PROSTORNI POKROVNI
TOPOVI (SVA VELIČINA)

PČELARSTVO "ARŠIĆ"
TEŠE - BERKOVAC

ПЧЕЛИЦА
КРАЉИЦА

PROSTORNA POKROVNA SADRŽALICA
PČELARSTVO "ARŠIĆ"
035-725-547, 035-775-75-00

ALAT, OPREMA I PRIBOR ZA PČELARSTVO
 szpr **DRAGAN - ŠABAC**
 15353 Majur, Vere Blagojević 26. tel: 015/377-009; 063/233-813

Proizvodimo pribor za vrcanje, pčelarski pribor i zaštitnu opremu

Uramljena matična rošetka na idealnom ramu od 6 mm sa pomoćnim letom.

Novo: Olakšajte sebi rad. Bez dodatnih prepravki postavite električni pogon na vašu centrifugu.

* NAŠE PČELARSKO ISKUSTVO I INŽENJERSKA TEHNOLOGIJA SU U SLUŽBI SAVREMENOG PČELARENJA *
SA "DRAGAN"-om JE LAKŠE PČELARITI.

vlasnik:
 ing. Dragan Đurić
 pčelar

PTT „ЧМАНА ПРОМЕТ“ Д.О.О.

Производи, откупљује, пакује и пласира мед и остале пчелиње производе преко трговине широм Србије

11319 Крњево, Бул. ослобођења 16
 тел: 026/821-080; 064/864-20-19; 064/864-20-21
 E-mail: cmana-promet@ptt.yu

ЦЕНТАР ЗА СЕЛЕКЦИЈУ И РЕПРОДУКЦИЈУ
У САРАДЊИ СА ПОЉОПРИВРЕДНИМ ФАКУЛТЕТОМ БЕОГРАД

"Пчелица Стојановић"

Тимочка 6, 36103 Рибница, Краљево
тел./факс: 036 37 53 36
моб. тел. 063 80 333 59, 064 44 61 911
e-mail: pcellcazz@yahoo.com

ЛИНИЈСКИ СЕЛЕКЦИОНИСАНЕ

Обележаванье матица по захтеву купца боја/број.
Испорука по редоследу пријаве.
ЗА ВЕЋЕ КОЛИЧИНЕ ОДОБРАВАМО ПОПУСТИ

МАТИЦЕ

РЕГИСТРОВАНИ ПРОИЗВОЂАЧ МАТИЦА
РЕШЕЊЕМ МИНИСТАРСТВА ПОЉОПРИВРЕДЕ БРОЈ 420-01-00139/2004-04
ПАКЕТНИ РОЈЕВИ - РОЈЕВИ НА ЛР - РАМУ

Karolji
Nektar
- Bečej -

Власник: Laslo Karolji
21220 Bečej, Udarnička 40

Telefon: 021-817-274

mobil.: 063-7754-048

Email: karoljin@sojanet.co.yu

*IZRADA I PRODAJA
SATNIH OSNOVA
SA 20% ZAŠTITE OD VAROE
*ZAMENA I ODKUP
VOSKA I STAROG SAČA
*LEKOVI ZA PČELE
PČELARSKI PRIBOR
I OPREMA
*IZRADA SVEČA
*POGAČA ZA
PREHRANU PČELA
*BAGREMOV, LIPOV,
LIVADSKI
I SUNCOKRETOV MED
*ODKUP MEDA
I PROPOLISA
*BIO PROGRAM OD MEDA

ЦЕНТАР ЗА СЕЛЕКЦИЈУ И РЕПРОДУКЦИЈУ
У САРАДЊИ СА ПОЉОПРИВРЕДНИМ ФАКУЛТЕТОМ БЕОГРАД

„Пчелица Стојановић“

Тимочка б, 35103 Рибница, Краљево,

тел. 036 37 53 36 моб. тел. 063 80 333 59, 064 44 61 911, pcelicazzz@yahoo.com

ЛИНИЈСКИ СЕЛЕКЦИОНИСАНЕ МАТИЦЕ

РЕГИСТРОВАНИ ПРОИЗВОЂАЧ МАТИЦА РЕШЕЊЕМ МИНИСТАРСТВА ПОЉОПРИВРЕДЕ БРОЈ СРБ/03/001/2004/04

НАШИ ПРОИЗВОДНИ КАПАЦИТЕТИ: - ЦЕНТАР ЗА СЕЛЕКЦИЈУ 700 ПЧЕЛИЊИХ ЗАЈЕДНИЦА
СА КАПАЦИТЕТОМ РЕПРОДУКЦИЈЕ 6000 МАТИЦА И 300 ПАКЕТНИХ РОЈЕВА И РОЈЕВА НА ЛР РАМУ.
- РЕПРОСТАНИЦЕ: 3800 ПЧЕЛИЊИХ ЗАЈЕДНИЦА СА КАПАЦИТЕТОМ
РЕПРОДУКЦИЈЕ 5500 МАТИЦА И 2500 ПАКЕТНИХ РОЈЕВА И РОЈЕВА НА ЛР И ДБ И ФАРАР РАМУ

РЕПРО СТАНИЦЕ

- МИОДРАГ РАДОСАВЉЕВИЋ
Ваљево, тел. 014 220 113, 064 296 18 78
- ЗОРАН КОСТИЋ
Крупањ, тел. 015 681 253, 063 772 62 08
- МИЛАН ЈЕВТИЋ
Опарић, 035 722 564, 063 895 86 08
- РАДЕ МАРЈАНОВИЋ
Бајина Башта, 063 817 39 09
- ПЧЕЛИЊАЦИ МИРИЋ
Белановица, 014 89 769, 063 807 61 42
- ИГОР ИВОВИЋ
Крагујевац, 063 63 00 29
- ПЧЕЛАРСТВО АРСИЋ
Течић - Рековац, 035 723 347, 063 775 75 06
- ПЧЕЛИЊАЦИ ТАНАСКОВИЋ
Дудовица, 011 818 60 41, 063 80 18 358
- МИТРОВИЋ МИЛАН
Крушевац, 037 455 035, 064 38 32 561
- СТАНИСЛАВ ВЕНЕР
Купиново, 064 375 50 74
- МЕДЕНАЈ, Зоран Ђурић
Меховине, 015 518 532, 063 89 50 610
- ДРАГАН ЈЕВТИЋ
- МИЛИЈА РАТКОВИЋ

ПЧЕЛИЦА
КРАЉЕВО

PČELINJAK JOVANOVIĆ - ZAJEČAR

PAKETNI ROJEVI
ROJEVI NA DB, LR, AŽ RAMOVIMA
FORMIRANJE KOMPLETNOG PČELINJAKA
MOGUĆ SVAKI DOGOVOR

019/ 428 -211 064/ 127 39 05

Pčelarska kuća Jevtić

Malice
Rojevi na LR ramovima
Rojevi na DB ramovima
Paketni rojevi

Košnica + roj → najpovoljnije
Formiramo pčelinjak za Vas
Prodaja kompletnih pčelinjaka
Mogući razni dogovori

email: jevtic@ptt.yu
www.pcelarskakucajevtic.com

Jevtić Svetlana i Dragan

tel. 035/ 722-684 063/ 89-33-123

ZANATSKA BRAVARSKA RADNJA „MARKOVIĆ“

Izrada:
ručice
jugo razmak
pčelarski nož
nosiljka za košnice
nosač ramova pri pregledu košnica
bušilica za ramove
australjska stega
matična rešetka
pčelarska vaga
zatezači

vl. Rade Marković
ul. Sajtareva br. 43
18360 Svrlijig
tel. 018/824-040
mob. 063/8915-051
063/7674-621

златна медаља за квалитет
са Новосадског сајма

Пчеларска радња
НЕКТАР
Крагујевац

- израда и продаја сатних осnova
- замена и откуп воска
- израда погача за прихрану пчела
- откуп меда и прополиса
- продаја

Телефон/факс:
034/371 501
Производња погача:
034/562 296
Производња воска:
034/334 599
Мобилн: 063/640 144

www.nektarkg.com   nektarkg@eunet.com

METALOPLASTIKA

Sve vrste ambalaže
za med...

0,18l

0,37l

0,72l

1l

2l

3l

5l

5l

10l

PET

1l

0,72l

0,62l

0,5l

0,37l

0,18l

0,18l

0,37l

0,72l

1,5l

PETBUSTE

0,72l

0,5l

0,37l

0,18l

0,37l

0,22l

0,18l

3l

0,22l

0,72l

0,37l

MILDE

0,72l

0,5l

0,37l

0,18l

0,37l

0,22l

0,18l

3l

0,22l

0,72l

0,37l

MILDE

0,72l

0,5l

0,37l

0,18l

0,37l

0,22l

0,18l

3l

0,22l

0,72l

0,37l

ELDSANTI

VRNJAČKA BANJA • tel. (036) 631-128, 631-487, 631-677 • www.metaloplastika.com

M E D E N A

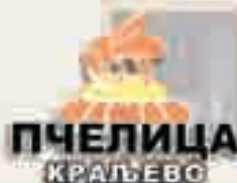
NAJ POVOLJNIJE KVALITETNIJE

- *Ramovi od suve lpe za sve tipove košnica. Dnevni kapacitet do dve hiljade ramova.*
- *Košnice svih tipova, tačne mere, precizna izrada.*
- *Formiramo pčelinjake do 100 košnica.*
- *Sva pčelarska oprema, pribor za vrcanje meda.*
- *Hrana i lekovi za pčele.*
- *Praktična obuka za tehnike pčelarenja.*
- *Proizvodnja lnijski selekcionisanih matica, rojeva na LR ramovima, paketnih rojeva.*

*Naše ogromno iskustvo je garancija kvaliteta.
Poštujemo dogovorene rokove.
Dostava pouzećem, veće količine dovozimo.
Pojedinci i društva, pozovite nas da se dogovorimo.
Posetite nas, sve možete videti!*

UĐITE U PČELARSTVO NA VELIKA VRATA

**SZTR "Medena", Mehovine, 15225 Vladimirci
Tel: 015/518-532, Fax: 015/518-208, Mob: 063/89-50-610
www.radionicamedena.com radionicamedena@yahoo.com**

Dragoslav Ilić Šeš
za govornicom Apimondije
MRSKA 2005

**СТРУЧНОСТ ГАРАНЦИЈА
КВАЛИТЕТА**

ДРАГОСЛАВ ИЛИЋ ШЕШ

ИПОН ПЕКАРИЈА СРБИЈА АДИЈА ПЕКАРИЈА
ДОО (Београд) моб. моб. 063-428840

САТНЕ ОСНОВЕ

од стерилисаног боска,
без резидуа
не крибе се и не истежу.

НОВА ТЕХНОЛОГИЈА

ЦЕНА: 1 кг·400 дин
армирани ЈР са жицом 1 кг·450 дин
ИСПОРУКА МОГУЋА И ПОШТОМ

Етикете за
тагле
самопалјиве
за ливадски
и
багремов
мед

REGIONALNI CENTAR ZA SELEKCIJU
I REPRODUKCIJU MATICA
U SARADNJI SA POLJOPRIVREDNIM
FAKULTETOM BEOGRAD

“MEDOPRODUKT”

17500 Vranje, ul. Dunavska br.9,
Tel. 017/417 176, mob. 063/70 40 360,
medikoo00@yahoo.com

Registrovani proizvođač matiča rešenjem
Ministarstva poljoprivrede

PROIZVOĐAČI MATICA

- STOJILJKOVIĆ IGOR
Vranje, tel. 017/428 491, 063/811 11 66
- DANIJELA POPOVIĆ
Stubal, tel. 017/484 193, 063/800 76 99
- VLADA MLADENOVIĆ
Bujanovac, tel. 017/652 998, 063/486 114
- SAŠA MILOSAVLJEVIĆ
Devča, tel. 018/899 149, 064/360 30 66

37240 Trstnik
 Pona Dukuća 2/2. p. fah 63
 tel/fax: +381 37 714 232.
 723 579. 723 561
 mob. tel: +381 63 843-8739
 e-mail: roj@ptt.yu, www.roj.co.yu

Pčelarska kompanija

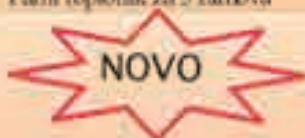
ROJ

1.01.	LR košnica – standard	33.00
1.02.	LR košnica sa ventilacionom mrežom	35.00
1.03.	DB košnica – standard	38.00
1.04.	DB košnica sa ventilacionom mrežom	40.00
1.05.	DB košnica sa 10 ramova – standard	35.00

3.01.	Vrcaljka 3 ramni PVC, ručna	59.00
3.01/1	Vrcaljka 3 ramni inox, ručna	95.00
3.02.	Vrcaljka 4 ramni Zn, ručna	85.00
3.03.	Vrcaljka 4 ramni inox, ručna	115.00
3.06.	Vrcaljka 4 ramni inox, električna	247.00
4.14.	Parni topionik za 5 ramova	180.00

Proizvodimo po Vašoj narudžbini:
 – pakerice, duplikatore i kante za med,
 – ostalu opremu za uspešno pčelarenje
 Obezbeđujemo prevoz do kupaca.

Cene su date bez PDV-a, izražene u evrima i važe na dan isporuke.
 Nudimo Vam proizvode, koje su proizveli naši iskusni majstori,
 od kvalitetnih materijala, uz garanciju kvaliteta, servis, rezervne delove i
 uputstva za rad.

U ROJ-u sve za pčele i pčelare

PRERADA PČELINJEG VOSKA

Priznata kvalitativna vrsta
sadržaj 100% od poluprob-
ušenog voska
100% zaštita od američke kuge
Pravila važno uljastog voska
Otkup 1 kilograma voska
U godišnjem ciklusu

Više informacija možete dobiti na
011-34-11-102 - info@pcelinje.com

Garancija za kvalitet!

VI. Starčević Rajko
Miškovići 45, Derвента
Republika Srpska

Tel.: 053/321-223
Mob.: 065/568-325

Na **prodaju** pčelinja društva u novim LR košnicama. Proizvodim LR, FR košnice. ☎ 063/85-99-079, 013/633-301

Knjigu APITERAPIJA od Dr Mladenova i Milenka Radosavovića, nagrađenu zlatom Apimondije, možete naručiti.
☎ 034/316-402, 064/3221-311

Prodajem med i polen. Božendić Rajko, Šid.
☎ 022/710-619

Prodajem više komada DB i LR košnica i elemenata istih. ☎ 011/84-16-597, 063/757-800

MEPOLIS MED.

OTKUPLJUJEM PČELINJE PROIZVODE.

☎ 063/316-844, 011/2390-893, 011/3543-116

Papirići za dimljenje protiv varoe – lično ili pouzecom. Filipović – Užice. ☎ 031/513-687, 563-882, 524-172 (u prodavnici), 063/639-424

Povoljno **prodajem** rojeve ili društva, med, košnice, ramove. ☎ 026/221-255, 063/8458-705

Prodajem 100 DB, LR društava pre bagrema, 100 rojeva od 1. juna. Pavlović.
☎ 015/510-241, 063/7561-513

Prodajem u maju rojeve na LR i DB ramovima. Ratko Krneta, Pinosava. ☎ 011/3906-968

Košnice LR, 40 komada, sa pčelama, rojevi u junu. Z. Mladenović.
☎ 011/8232-390, 063/8830-953

Otkupljujemo vosak, cijena četiri evra. Medimpex.
☎ 99 387 55 771-693, 99 387 65 539-301

Prodajemo pčelinja društva na 7 i 10 DB ramova u aprilu i paketne rojeve. ☎ 063/884-3342, 037/788-140, Žarko, Varvarin; 063/869-1978, 037/789-036, Dragan, Varvarin

Prodajem med bagremov. Miroslav Neresnica.
☎ 064/257-0105

Prodajem pčelinja društva na LR ramovima sa ili bez košnica. Stevanović Gvozden, Užice.
☎ 031/520-249

Prodajem pčelinja društva na LR ramovima, rojeve pčela i med. ☎ 015/662-737, 063/7810-131

Otkupljujem vosak, droždinu (voskovarinu) i saće. Peđa, Leskovac.
☎ 064/613-31-78, 016/281-674

Prodajem 46 AŽ košnica sa pčelama. Milan Paripović, Arandelovac.
☎ 034/725-825, 011/3344-732, 064/1859-645

Prodajem kamion TAM sa AŽ košnicama i pčelama. ☎ 012/532-909, 064/810-6916

Kupujem vosak, voskovarinu (droždinu). Ignjatović Mijomir, Požarevac.
☎ 012/213-532

Prodajem Zastavu 435-10, sa 50 AŽ košnica sa pčelama, sve u vrlo dobrom stanju.
☎ 021/431-792

Prodajem PVC matične rešetke, hranilice 2,5 litra, bežalice, boksese, kaveze, bežalica za leto.
☎ 014/222-700, 064/65-11-500

Prodajem kvalitetna društva i rojeve. BiH ☎ 065/520-326, 065/482-655, Srbija ☎ 065/2012-903

Prodajem paketne rojeve. Mirko, Varvarin.
☎ 037/788-118, 062/510-917

Prodajem paketne rojeve. Miroљjub i Bobi, Varvarin. ☎ 037/788-223, 063/891-1980

Prodajem rojeve na ramovima, isporuka pre paše. Mila, Izbenica.

☎ 037/793-821, 063/770-3476

Rojevi na LR ramovima. Isporuka u Zemunu. Jovanović. ☎ 011/102-177, 064/39-39-346

Rojevi na LR ramovima. Isporuka u Zemunu. Aleksandar Kaplij. ☎ 011/2109-804

Pčelinjaci STEŽIK, u saradnji sa centrom za selekciju matica TIMOMED, nude tokom cele godine matice, rojeve, proizvodna društva. Ljubiša, Kragujevac,

☎ 034/36-11-22, 063/81-83-623

Prodajem kompletan pčelinjak – 65 DB desetoramnih i 15 LR košnica. ☎ 063/877-4077

Paketni rojevi, 1,2 kg, 20 evra. Profesionalna oprema (košnice, ramovi itd).

Dipl. ing. Mladen Krstić, ALEKSINAC.

☎ 018/801-280, 064/196-40-10

Prodajem LR košnice sa zdravim pčelama, FAP Furgon nameštajac, kante za med. ☎ 9936/20-9-766-371, 064/201-64-32

Prodajem TAM 6500 sa 60 AŽ košnica. ☎ 019/428-211

Prodajem 10 odličnih društava (po pet u dadankama i kongresovkama).

☎ 011/2980-173, 011/3320-861, 064/493-6457

Prodajem rojeve na AŽ i LR ramu. Radovan, P. Skela. ☎ 064/613-98-46

Prodajem polen i med. Narandžić Milan, Šid. ☎ 022/710-998

Jeftino **prodajem** pčelinjak sa 30 košnica, može i pojedinačno. ☎ 022/224-371

Prodajem petoramne LR rojeve. Goran Čakardić. ☎ 011/812-04-91, 064/38-32-512

Prodajem kontejner 24 AŽ košnice, naseljen, rojevi, stresaci. ☎ 015/510-027, 064/350-99-01

Prodajem rojeve, društva na DB i LR ramovima, paketne rojeve, selekcionisane matice. Igor. ☎ 063/63-00-29

Prodajem LR društva i rojeve posle bagremove paše. Vrašanović. ☎ 026/317-788

Prodajem mikro rojeve, rojeve, pčelinja društva. Stojadin Bojović.

☎ 031/811-810, 064/317-12-97

Prodajem paketne rojeve i na LR i DB ramovima u maju i junu. ☎ 011/8120-773, 063/80-94-976

Najsavremenije skupljače polena i hvataljke rojeva šaljem pouzecom. Jevđović.

☎ 034/340-785, 063/717-9876

Pčelari zainteresovani za **sušionik polena**, pozovite Jevđovića!

☎ 034/340-785, 063/717-9876

Izrađujem i **prodajem** kalupe za izlivanje matičnjaka za proizvodnju mleča i matica. Galić.

☎ 034/381-019, 034/570-384

Povoljno **prodajem** 4 Fararove košnice sa ramovima. ☎ 011/81-82-040, 011/158-313

Kompletne rojeve i med **prodajem** neprekidno. Kovačević. ☎ 063/842-61-87, 064/490-44-95

Prodajem 15 društava sa košnicama na LR ramovima. Medić. ☎ 011/3173-180

Prodajem 12 DB društava na paši, rojeve. Glišić. ☎ 014/80-031, 063/8840-231

Prodajem 22 košnice sa pčelama AŽ-10 i 12 rojeva. Đurović. ☎ 022/612-452

Prodajem kante za med zapremine 35 kg, tezgu za prodaju i šator za vrcanje meda. ☎ 011/612-004

Knjigu „Darovi prirode – Apiterapijski pristup“ mr Žarka Stepanovića naručite na ☎ 011/595-004. Preko 10 knjiga popust 20%.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd
638.1

PČELAR : časopis za pčelarstvo / glavni i odgovorni urednik Rodoljub Živadinović. - God. 1, br. 1. (januar 1898) - . - Beograd : Savez pčelarskih organizacija Srbije, 1898 - (Lapovo : Kolor pres). - 24 cm
Mesečno
ISSN 0350-431X = Pčelar
COBISS.SR-ID 15913218

Zlatna pčela,
RIOS i
Kraljica meda
žele Vam srećne
Novogodišnje i
Božićne praznike,
kao i mednu i
uspešnu
2007. godinu

ЗНАЊА УЧЕНА

34210 Rača Kragujevačka, Karadončeva br. 2
tel. 034/752-189, 063/740-49-28, 063/721-05-55

Zatvarač lota Cr-50 din ; Zn-25 din

Četka-130 din.

Žica Cr (0,4) 250/500 – 800 din.kg

AKCIJA ! SEZONSKO SNIŽENJE

Viljuška Cr-180 din.

Viljuška Zn-130 din.

Američki nož 150 din.

Kineska igla za
Presadivanje larvi
300 din.

Dimilica 100 Cr (kožni mehur) – 950 din.

- IZRADA I PRODAJA SATNIH OSNOVA
- ZAMENA, OTKUP VOSKA I STAROG SAČA
- PČELARSKI PRIBOR I OPREMA
- KOZMETIKA I HUMANA MEDICINA
na bazi pčelinih biljnih aktivnih materija

Satna osnova 1kg-400 din.

Nož za otklapanje Cr-500 din.

EVROTOM

Posetite nas na
Novosadskom poljoprivrednom sajmu
od 12. do 19. maja 2007. godine. Izlažemo
ispred hale 8 na glavnom ulazu.

SRBIJA I CRNA GORA, 22400 RUMA, Kraljevska 46
 Telefon: ++381 22 479 549, Fax: ++381 22 471 675
 BiH: 76100 BRČKO, Semberka 12, Tel./fax: ++387 49 340 443
 BUGARSKA, SOFIJA, Tel./fax: ++359 2 84 031 53
 e-mail: evrotom@tutimail.com
 http: www.evrotom.com, http: www.evrotom.ba